

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

О. М. Гісь, І. В. Філяк

МАТЕМАТИКА

клас
частина 1

НОВА
УКРАЇНЬКА
ШКОЛА

О. М. Гісь, І. В. Філяк

Підручник для 4 класу
У трьох частинах. Частина перша

Харків
Видавництво «Ранок»
2019

УДК 51:37.016(075.2)
Г51

Гісь О. М.

Г51 Математика: 4 кл.: підруч. для загальноосвітн. навч. закл.: у 3 ч., ч. 1 / О. М. Гісь, І. В. Філяк. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 192 с. : іл.

ISBN 978-617-09-3656-1

Підручник створений відповідно до чинної Програми з математики для початкової школи. Це інноваційний підручник, у якому використані ідеї розвиваючих методик навчання. Він щедро проілюстрований, наповнений веселими ігровими сюжетами, що підвищує мотивацію учнів до навчання.

Підручник складається з трьох частин, містить достатньо завдань для самоконтролю та закріплення матеріалу, для розвитку обох типів мислення — репродуктивного та продуктивного. Крім пізнавальних завдань, у підручнику є також багато вправ на розвиток логіки, кмітливості та уваги.

Завдання в підручнику наближені до щоденного життя дитини та сфери її інтересів, що допоможе дитині зрозуміти, де можна застосувати здобуті знання.

Для учнів четвертого класу закладів загальної середньої освіти, гімназій, а також для вчителів, методистів і батьків.

УДК 51:37.016(075.2)

Навчальне видання

ГІСЬ Ольга Михайлівна, ФІЛЯК Ірина Василівна

МАТЕМАТИКА

**Підручник для 4 класу загальноосвітніх навчальних закладів.
У трьох частинах. Частина перша**

Художнє оформлення: Світлана Словотенко та Ольга Шингур

Макет: Надія Нестеренко

Редактор: Надія Кулеша

Н470160У. Формат 70х100/16. Гарнітура Прагматика. Ум. друк. арк. 15,55.

Підписано до друку 26.06.2019.

ТОВ Видавництво «Ранок»,

вул. Кібальчича, 27, к. 135, Харків, 61071.

Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5215 від 22.09.2016.

Для листів: вул. Космічна, 21а, Харків, 61145.

E-mail: office@ranok.com.ua

Тел. (057) 719-48-65, тел./факс (057) 719-58-67.

З питань реалізації: (057) 727-70-80. E-mail: commerce@ranok.com.ua

www.ranok.com.ua

ISBN 978-617-09-3656-1

© Гісь О. М., Філяк І. В., 2017

© Гісь О. М., ілюстрації та макет, 2017

© ТОВ Видавництво «Ранок», 2019

Задача на знаходження четвертого пропорційного способом відношень

169. П'ятеро друзів-грибників спілкуються між собою у мережі Інтернет.

1)

Грибник Федір

Із 36 кг свіжих грибів отримав 6 кг сушених.

Скільки кілограмів свіжих грибів потрібно засушити грибникові Федору, щоб отримати 14 кг сушених? Розв'яжи задачу, склавши вираз.

6 кг суш. гр. – із 36 кг св. гр.
14 кг суш. гр. – із ? кг св. гр.

Пригадай!

Числа з однаковими найменуваннями підписуємо одне під одним.

2)

Із 36 кг свіжих грибів одержав 5 кг сушених.

Скільки кілограмів свіжих грибів потрібно засушити грибникові Йосипу, щоб одержати 20 кг сушених? Розглянь міркування до задачі і закінчи розв'язування.

Грибник Йосип

5 кг суш. гр. – із 36 кг св. гр.
20 кг суш. гр. – із ? кг св. гр.

Міркую так:

Розглядаю рядок: 5 кг суш. гр. – із 36 кг св. гр.

Оскільки $36 : 5$, то звести до одиниці неможливо.

5 кг суш. гр.
20 кг суш. гр.

Розглядаю стовпчик:

У скільки разів число 20 більше, ніж 5, у стільки разів невідоме число більше, ніж 36.

Довідничок

Це задача на знаходження четвертого пропорційного способом відношень.

3)

Із 36 кг свіжих грибів отримав 4 кг сушених грибів.

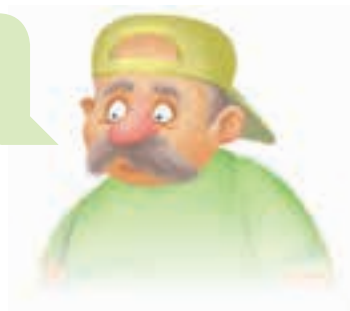
Скільки кілограмів сушених грибів одержав грибник Тимофій із 27 кг свіжих грибів? Розв'яжи задачу, склавши вираз.

Грибник
Тимофій

4 кг суш. гр. – із 36 кг св. гр.
? кг суш. гр. – із 27 кг св. гр.

4)

Із 36 кг свіжих отримав 8 кг сушених грибів.

Скільки кілограмів сушених грибів отримав грибник Олекса із 18 кг свіжих грибів?

8 кг суш. гр. – із 36 кг св. гр.
? кг суш. гр. – із 18 кг св. гр.

Грибник Олекса

Доповни висновок: у скільки разів менше ..., у стільки ж разів менше ... .

5)

Із 36 кг свіжих отримав 6 кг сушених грибів.

Скільки кілограмів сушених грибів отримав грибник Микола зі 72 кг свіжих грибів? Розв'яжи задачу двома способами.

6 кг суш. гр. – із 36 кг св. гр.
? кг суш. гр. – із 72 кг св. гр.

Грибник Микола

170. 1) Збільш кожне число утричі.

2) Округли кожне число до десятків і помнож на 2.

| 213 | 329 | 282 | 175 | 308 |

171.

$471 \cdot 2 \bigcirc 4 \cdot 217$

$500 - 189 \cdot 2 \bigcirc 132$

$290 \cdot 3 \bigcirc 1000 - 130$

$319 + 209 \cdot 3 \bigcirc 926$

172. Запиши подвійні нерівності, вставивши відповідні числа.

$\square < 3 \cdot 47 \cdot 6 < \square$

$\square < (805 - 442) \cdot 2 < \square$

$\square < 1000 : (125 \cdot 4) < \square$

$\square < 900 - 273 \cdot 3 < \square$

173. Кожний має масу 30 г. Усі м'ячі мають однакову масу. Яка маса машинки?

174. 1) Збільш кожне число в 4 рази.

2) Округли кожне число до десятків і помнож на 3.

102

217

261

208

184

175. Розв'яжи задачі.

1) Спочатку листоноша посортував 96 газет на 4 однакові стоси. Скільки газет у трьох таких стосах?

2) Потім листоноша посортував 96 газет на 6 однакових стосів. Скільки газет у трьох таких стосах?

Творча робота над задачею

176. Склади задачу за скороченим записом.

Замовлення 1.

Сирна піца: 3 шт. – 270 грн

М'ясна піца: 5 шт. – ? грн

(Ціна сирної піци = ціні м'ясної піци)

1) Обери усно спосіб розв'язування задачі: зведення до одиниці чи спосіб відношень. Поясни, чому один спосіб підходить, а інший – ні.

2) Вибери з поданих чисел і заміни в задачі одне з числових даних так, щоб задача розв'язувалася способом відношень. Зроби скорочений запис і розв'яжи задачу. Склади вираз.

4   6   7   80   100

177. Добери числове дане задачі так, щоб при розв'язанні перше запитання було «У скільки разів менше ... ?». Розв'яжи задачу і склади вираз до неї.

Замовлення 2.

Налисники з сиром: 12 шт. – 160 грн

Налисники з м'ясом: ? шт. – грн

(Ціна усіх налисників – однакова)

178. Добери скорочені записи до перших двох задач та запиши скорочено третю і четверту задачі. Розв'яжи задачі, склавши вирази.

1) В офіс доставили 12 однакових пакунків. Чотири з них важать 35 кг. Скільки важать усі пакунки?

12 п. – 35 4 п. – ?	12 п. – 4 п. 35 кг – ?	12 п. – ? 35 кг – 4 п.	12 п. – ? 4 п. – 35 кг
------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------

2) В офіс доставили 12 однакових пакунків, які важать 105 кг. Скільки важать 4 такі пакунки?

105 кг – ? 4 п. – 12 п.	105 кг – 12 п. 4 п. – ?	12 п. – 105 кг 4 п. – ?	105 кг – 4 п. 12 п. – ?
----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

3) В офіс доставили однакові пакунки, які важать 105 кг. Чотири з них важать 35 кг. Скільки пакунків доставили в офіс?

4) В офіс доставили 12 однакових пакунків, які важать 105 кг. Скільки таких пакунків важать 35 кг?

179. Автомат наповнює йогуртом одну картонну пачку за 2 с. Скільки таких пачок наповнить йогуртом автомат за 1 хв? Скільки потрібно хвилин, щоб автомат наповнив йогуртом 600 картонних пачок?

1 пачка – за 2 с
1) ? пачок – за 1 хв
2) 600 пачок – за ? хв

Підказка для 1):

у скільки разів 1 хв триває довше, ніж 2 с, – у стільки ж разів більше пачок наповниться йогуртом.

180. $x - 516 = 395$ $803 - y = 227$ $z : 6 = 126$

181. Обчисли вирази. Підкресли два однакові результати.

$500 - 108 \cdot 4$ $95 : 5 \cdot (810 : 90)$ $291 \cdot 3 - 5 \cdot 161$

182. Придумай трицифрове число, сума цифр якого становить 5. Збільш його удвічі і зменш на найбільше двоцифрове число.

183. Яке число слід написати на місці знака питання?

Якщо:

$$\text{Blue Diamond} + \text{Green Arrow} + \text{Yellow Circle} = 45 \text{ кг}$$

$$\text{Blue Diamond} + \text{Yellow Circle} = 40 \text{ кг}$$

$$\text{Green Arrow} + \text{Green Arrow} = \text{Blue Diamond}$$

Тоді:

$$\text{Green Arrow} + \text{Blue Diamond} + \text{Yellow Circle} + \text{Yellow Circle} = ?$$

184. Під час рекламних телевізійних роликів Василько грає на планшеті в гру. Три однакові за часом рекламні ролики тривали 54 с. Скільки секунд Василько грав у гру, якщо по телевізору показали 9 рекламних роликів такої ж тривалості? (Розв'яжи задачу двома способами).

185. $x + 439 = 700$ $y : 9 = 107$ $z - 176 = 205$

Письмове ділення на одноцифрове число

Довідничок

Щоб облегшити обчислення, використовують **прийоми письмового ділення.**

Крок 1. Записую вираз у стовпчик:

$$\begin{array}{r} 3693 \\ \hline \end{array}$$

Прогнозую кількість цифр у частці.

Крок 2. Ділю сотні:

$$\begin{array}{r} 3693 \\ \underline{3} \\ 3 \end{array}$$

Записую першу цифру частки. Перевіряю множенням. Віднімаю. Залишку немає.

Якщо перша цифра діленого є більшим числом, ніж дільник, або рівним йому, то у частці буде стільки ж цифр, скільки є в діленому.

Крок 3. Списую і ділю десятки:

$$\begin{array}{r} 3693 \\ \underline{3} \\ 6 \\ \underline{6} \\ 0 \end{array}$$

Записую другу цифру частки. Перевіряю множенням. Віднімаю. Залишку немає.

Крок 4. Списую і ділю одиниці:

$$\begin{array}{r} 3693 \\ \underline{3} \\ 6 \\ \underline{6} \\ 9 \\ \underline{9} \\ 0 \end{array}$$

Записую третю цифру частки. Перевіряю множенням. Віднімаю. Залишок – 0. Читаю частку: 123.

186. Запиши вирази у стовпчик і виконай ділення.

$264 : 2$ $448 : 4$ $777 : 7$ $882 : 2$ $488 : 2$ $996 : 3$

187. Любчик вже давно колекціонує значки, і в нього їх є 226 штук. Скільки значків у Ростика, який має половину того, що є в Любчика? Скільки всього значків у хлопців?

188. Склади задачі за малюнками. Розв'яжи їх, склавши вирази.

1) 4 шт.

– 50 грн

Скільки штук фруктового морозива можна купити на 150 грн?

2) 7 шт.

– 91 грн

Скільки штук шоколадного морозива купили на 39 грн?

189. 1) Розв'яжи задачу.

За скільки днів змагань мотоцикліст витратить 96 л палива, якщо за перші 3 дні він витратив 32 л палива (витрати щодня однакові)?

3 дні – 32 л п.

? днів – 96 л п.

2) Склади і розв'яжи обернену задачу за поданим початком, зробивши шуканим число 96.

Скільки літрів палива ... за ... днів змагань, якщо ...?

3) Склади за скороченими записами ще дві обернені задачі. Розв'яжи їх, склавши вирази.

? днів – 32 л п.

9 днів – 96 л п.

3 дні – ? л п.

9 днів – 96 л п.

190. Із поданих чиселклади вирази за схемами і обчисли їх.

600 5 414

$\square \cdot (\square - \square) : 10$

333 336

$(\square + \square) : (\square - \square)$

191. Які цифри заховані під фігурами? Розкодуй, пам'ятаючи, що під різними фігурами заховані різні цифри.

1)

$$\begin{array}{r} \times \quad 1 \text{ (yellow diamond)} \quad 3 \\ \hline   5 \\ \hline \text{(yellow triangle)} \text{(yellow circle)} \text{(yellow diamond)} \end{array}$$

2)

$$\begin{array}{r} \times \quad \text{(red pentagon)} \text{(red pentagon)} 2 \\ \hline \phantom{\text{(red pentagon)} \text{(red pentagon)}} \text{(red pentagon)} \\ \hline \text{(red square)} \text{(red square)} 6 \end{array}$$

3)

$$\begin{array}{r} \times \quad \text{(purple circle)} \text{(purple circle)} \text{(purple triangle)} \\ \hline \phantom{\text{(purple circle)} \text{(purple circle)}} 4 \\ \hline 4 \ 7 \ 2 \end{array}$$

192. Склади і розв'яжи задачі.

1) 4 порції

– 840 г

Яка маса трьох таких порцій вершків?

2) 2 порції

– 330 г

Яка маса шести таких порцій морозива?

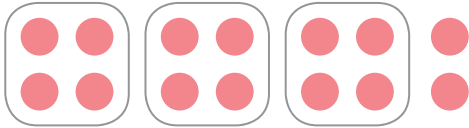
193. Обчисли письмово.

286 : 2 | 939 : 3 | 624 : 2 | 484 : 4 | 407 · 2 | 470 · 2 |

Ділення з остачею

194. Прочитай рівність, складену за малюнком. Доповни речення.

$$14 : 4 = 3 \text{ (ост. 2)}$$

Ділене – ... , дільник – ... , частка – ... , остача – ... .

195. Розглянь ділення з остачею.

$$50 : 5 = 10$$

$$51 : 5 = 10 \text{ (ост. 1)}$$

$$52 : 5 = 10 \text{ (ост. 2)}$$

$$53 : 5 = 10 \text{ (ост. 3)}$$

$$54 : 5 = 10 \text{ (ост. 4)}$$

$$55 : 5 = 11$$

- Які остачі можливі при діленні на 5?
А при діленні на 6? На 7?
- Яка найбільша остача можлива при діленні на 8?
На 12? На 25?
- Чи можлива остача 3 при діленні на 2? На 3? На 4?

Пригадай!

При діленні остача завжди менша від дільника.

196. Які з чисел від 20 до 29 діляться на 3 без остачі? А які з них матимуть остачу 1? 2?

197. Виконай ділення з остачею, міркуючи за зразком.

Зразок:

$$37 : 7 = ? \text{ (ост. ?)}$$

Міркую так:

37 на 7 без остачі не ділиться. Спускаюся нижче: 36 на 7 без остачі теж не ділиться. Спускаюся нижче: $35 : 7 = 5$.
Остача: $37 - 35 = 2$.

Усно:

$$48 : 5$$

$$50 : 6$$

$$78 : 11$$

$$54 : 10$$

У стовпчик:

$$\begin{array}{r} 37 \overline{) 9} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 64 \overline{) 7} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 59 \overline{) 6} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 99 \overline{) 10} \end{array}$$

198. Чи правильно виконано ділення? Обґрунтуй.

$$48 : 8 = 5 \text{ (ост. 8)}$$

$$69 : 7 = 10 \text{ (ост. 1)}$$

$$19 : 19 = 1 \text{ (ост. 0)}$$

$$\begin{array}{r} 57 \overline{) 9} \\ - 54 \overline{) 6} \\ \hline 3 \text{ (ост.)} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 58 \overline{) 8} \\ - 58 \overline{) 7} \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 50 \overline{) 7} \\ - 42 \overline{) 6} \\ \hline 8 \text{ (ост.)} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 71 \overline{) 8} \\ - 72 \overline{) 9} \\ \hline 1 \text{ (ост.)} \end{array}$$

199. У дідусевому гаманці було 417 грн і 8 євро. Він купив фарбу для ксерокса за 199 грн і поміняв у банку євро на гривні.

Скільки гривень залишилося у дідусевому гаманці, якщо 1 євро коштувало 26 грн?

200. Гра «Правда-неправда».

Покажи рукою: істинне чи хибне .

- Щоб отримати остачу, треба від діленого відняти дільник.
- Остача не може бути більшою, ніж частка.
- Якщо в остачі отримали 0, це значить, що число поділилося націло.
- $44 : 6 = 8$ (ост. 4).
- При діленні на 14 можна отримати остачу 13.
- При діленні на 7 неможливо мати остачу 7.
- Якщо в остачі отримали 2, то це значить, що ділили на 3.
- Якщо в остачі отримуємо лише числа від 0 до 4, це значить, що ми ділимо на 5.

201. Запиши та обчисли вирази до двох взаємно-обернених задач.

1) 62 аркуші слід розкласти порівну у 7 файлів. Скільки аркушів залишиться?

2) У кожен із семи файлів поклали 8 аркушів і ще залишилося 6 аркушів. Скільки є всього аркушів?

Пригадай!

Перевірка ділення з остачею:

$$32 : 5 = 6 \text{ (ост. 2)}$$

$$\begin{array}{c} \text{дільник} \quad \text{ділене} \\ \downarrow \quad \downarrow \\ 6 \cdot 5 + 2 = 32 \\ \uparrow \quad \uparrow \\ \text{частка} \quad \text{остача} \end{array}$$

202. Яке було ділене, якщо:

1) дільник – 8, частка – 10 і остача – 2?

2) дільник – 5, частка – 11 і остача – 3?

203. Знайди невідомі числа.

1) $? : 4 = 12 \text{ (ост. 2)}$

$? : 5 = 101 \text{ (ост. 4)}$

2) $89 : ? = 8 \text{ (ост. 1)}$

$102 : ? = 10 \text{ (ост. 2)}$

Підказка: $89 - 1 =$

$37 : ? = 12 \text{ (ост. 1)}$

ділене   остача

$51 : ? = 4 \text{ (ост. 3)}$

204. На яке одноцифрове число потрібно поділити 29, щоб отримати остачу 4? А остачу 5?

205. Запиши числа від 28 до 39 і підкресли ті, що при діленні на 4 матимуть остачу 1. Обведи ті числа, які при діленні на 4 матимуть найбільшу з можливих остачу.

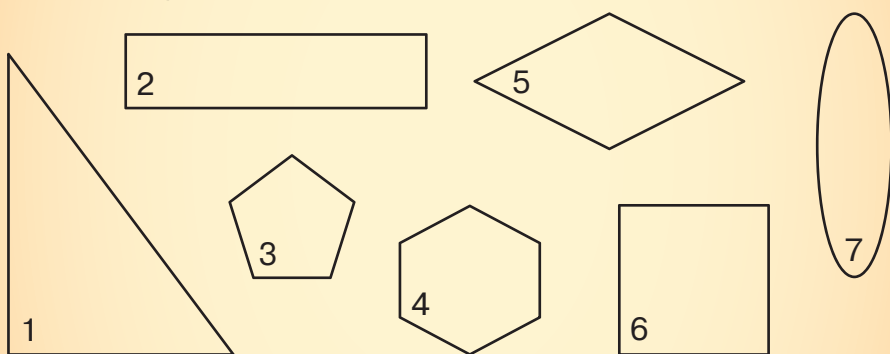
206. Щоб купити 10 доларів, слід заплатити 270 грн. Скільки треба заплатити, щоб купити 8 доларів?

Геометрична майстерня

Накресли відрізок АК довжиною 1 дм. Познач на ньому точки В і С так, щоб $BC = 3$ см, $BK = 8$ см.

Накресли відрізок АВ, якщо відомо, що відрізок АС дорівнює 25 мм і він становить третину відрізка АВ.

Покажи многокутники: трикутник, чотирикутники, п'ятикутник. Знайди суму довжин сторін кожного з многокутників.

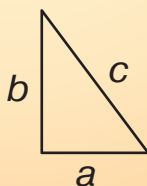
Сума довжин сторін трикутника 46 см. Довжина однієї сторони 13 см, другої – 16 см. Знайди довжину третьої сторони трикутника.

Знайди сторони трикутника a , b , c , якщо відомо, що:

$$a + b = 7$$

$$b + c = 9$$

$$a + b + c = 12$$

$$a = ?$$

$$b = ?$$

$$c = ?$$

Довідничок

Розглянь алгоритм письмового ділення
числа 564 на 4.

Крок 1.
Записую
вираз:

Прогнозую.

Крок 2. Ділю сотні:
5 : 4 без остачі не
ділиться. Спускаю-
ся нижче: 4 : 4 = 1.

Записую в частці
першу цифру.

Крок 3. Перевіряю
множенням
і віднімаю.
Залишок – 1.

Крок 4. Списую
поруч другу
цифру – 6.
Ділю десятки.

Записую в частці
другу цифру. Пере-
віряю множенням.
Залишку немає.

Крок 5.
Списую
третю цифру – 4.
Ділю одиниці:

Записую в частці
третю цифру.
Перевіряю
множенням.
Залишку немає.
Читаю частку: 141.

Перевірка:

207. Знайди частки письмово і зроби перевірку множенням.

$386 : 2$ $648 : 4$ $705 : 5$ $906 : 6$ $847 : 7$

208. Допоможи Любчикові прокоментувати кожен крок алгоритму ділення числа 687 на 3.

Step 1: $687 \overline{) 3}$
 Step 2: $687 \overline{) 3} \quad \underline{6}$
 Step 3: $687 \overline{) 3} \quad \underline{6} \quad 8$
 Step 4: $687 \overline{) 3} \quad \underline{6} \quad 8 \quad 2$
 Step 5: $687 \overline{) 3} \quad \underline{6} \quad 8 \quad 2 \quad 2$
 Step 6: $687 \overline{) 3} \quad \underline{6} \quad 8 \quad 2 \quad 2 \quad 9$
 Step 7: $687 \overline{) 3} \quad \underline{6} \quad 8 \quad 2 \quad 2 \quad 9} \quad 0$

209. Знайди частки письмово і зроби перевірку множенням.

$498 : 2$ $791 : 7$ $868 : 4$ $672 : 3$ $595 : 5$

210. Розв'яжи лише ті рівняння, у яких корінь шукаємо діленням.

$5 \cdot x = 905$ $x : 7 = 77$ $896 : x = 8$ $x \cdot 3 = 969$

211. Один кур'єр доставив 60 пакунків за 6 год роботи. Другий кур'єр може доставити ті ж 60 пакунків за 5 год. Скільки годин потрібно було б двом кур'єрам, щоб доставити 88 пакунків, якби вони працювали разом?

212. Найглибша точка світового океану – це 11 км. Залізне кільце, кинуте у воду, пройшло цю відстань і досягнуло дна океану за 66 хв. Уяви, що кільце за кожну хвилину додало однакову відстань.

1) За скільки часу залізне кільце пододало третину відстані? 2) Половину відстані? 3) 5 км? 4) 9 км?

213. Де винайшли папір, порох, компас і друкарську машинку? Знайди значення виразу і дізнайся з «ключа» назву країни.

$(503 - 465) \cdot 9 - 968 : 4 + 789$			
Індія	Єгипет	Китай	Греція
898	819	889	979

214. Сергій живе у квартирі №401 десятиповерхового будинку, що має 12 під'їздів. Назви номер під'їзду і номер поверху, де живе Сергій, якщо на кожному поверсі у кожному під'їзді є по 4 квартири.

215. Обчисли і зроби перевірку множенням.

786 : 6   579 : 3   864 : 4   655 : 5   681 : 3   805 : 5

216. Яку решту повинен дати продавець із 500 грн, якщо покупець хоче придбати: парасолю, 3 пари рукавиць і дощовик за півціни?

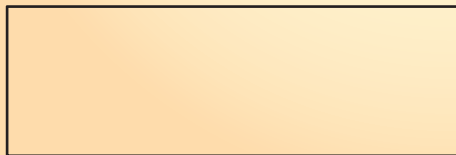

Геометрична майстерня

При перетині двох прямих утворилося 4 кути. Зроби рисунки, щоб дізнатися, які це кути, якщо один з них прямий.

Пригадай! **Прямокутник** – це чотирикутник, у якого всі кути прямі. **Квадрат** – це прямокутник, у якого всі сторони рівні.

Накресли прямокутник зі сторонами удвічі більшими від даного. Накресли квадрат зі стороною, що на 2 см менша, ніж сторона даного квадрата. Знайди суму довжин сторін кожного накресленого многокутника.

217. «Мозковий штурм»: не виконуючи ділення, спрогнозуй, скільки цифр буде в частці.

$$846 : 2$$

$$147 : 7$$

$$186 : 6$$

$$750 : 5$$

Увага! 1 не ділиться на 7, беремо 14. Отже, у частці буде 2 цифри.

$$696 : 6$$

$$427 : 7$$

$$429 : 3$$

$$368 : 4$$

218. Прокоментуй кожен крок ділення числа 147 на 7. Перевір результат виразу дією множення.

Крок 1.

Записую ...

Прогнозую ...

Крок 2.

Ділю
десятки:

Записую ...

Крок 3.

Перевіряю ...
Списую ...
Ділю ...

Записую ...

Крок 4.

Перевіряю ...
Читаю
частку: ...

219. Знайди частки і виконай перевірку множенням.

$$186 : 6$$

$$249 : 3$$

$$427 : 7$$

$$369 : 9$$

$$248 : 8$$

220. Обчисли вирази за порядком. Підкресли лише ті результати виразів, сума цифр яких становить 10. Підстав відповідні літери. Прочитай латинську назву нашої планети.

1) $246 : 6$ С

4) $328 : 4$ Е

7) $546 : 6$ Р

2) $128 : 2$ Т

5) $219 : 3$ Р

8) $344 : 2$ А

3) $427 : 7$ А

6) $459 : 9$ З

9) $405 : 5$ К

Про полюси Землі

221. Ростик знайшов цікаву інформацію про полюси Землі.

Він довідався, що на обох полюсах буває полярна ніч. Це такі дні, коли сонце зовсім не з'являється на горизонті.

Південний полюс

Розглянь таблицю кількості сонячних годин та температур на Південному полюсі. Дай відповіді на запитання під таблицею.

	Кількість сонячних годин	Середня температура, °C
Січень	558	-26
Лютий	480	-38
Березень	217	-50
Квітень	0	-54
Травень	0	-54
Червень	0	-54
Липень	0	-56
Серпень	0	-55
Вересень	60	-55
Жовтень	434	-48
Листопад	600	-37
Грудень	589	-27

1) Про сонячні дні.

- На який місяць припадає найбільше сонячних годин?
- У якому місяці осені найменше сонячних годин, а у якому – найбільше? У скільки разів більше?
- Скільки у середньому буває сонячних годин щодня у листопаді?
- Скільки місяців триває Полярна ніч на Південному полюсі? Які це місяці?

2) Про температуру.

Довідничок

Знак «**мінус**» перед температурою означає, що це **градуси морозу**.

Тепліше тоді, коли менше градусів морозу.
Холодніше тоді, коли більше градусів морозу.
При -10 градусах холодніше, ніж при -2.

- У якому місяці на Південному полюсі середня температура становить 50 градусів морозу?
- Яка тут середня температура у жовтні?
- Назви три найтепліші місяці в році.
- Назви три найхолодніші місяці в році. У якому місяці найхолодніше?
- У якому місяці тепліше на Південному полюсі: у лютому чи в травні?
- У якому місяці холодніше на Південному полюсі: у серпні чи в листопаді?

222. «Академік Вернадський» – єдина українська наукова станція дослідження Антарктиди і Південного полюса.

1) Розв'яжи задачу. Яка інформація є цікавою, але зайвою в задачі?

300 днів на станції іде сніг. Один працівник за 3 год розчистив 276 м доріжки, порівну щогодини. Другий працівник розчищав щогодини на 8 м доріжки менше. Скільки метрів доріжки розчистив за 3 год другий працівник? Більше чи менше ніж півкілометра доріжки розчистили обидва працівники разом?

2) На станції збудували каплицю святого князя Володимира. Зовнішні роботи тривали 12 днів, по 5 год щодня. Внутрішні роботи тривали таку ж кількість годин, але впродовж 10 днів, щодня порівну. Скільки годин щодня тривали внутрішні роботи в капличці?

Північний полюс

1) Розглянь таблицю температур на Північному полюсі.

Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру
-24	-20	-12	-1	+9	+15	+15	+13	+7	-4	-15	-23

2) Дай відповіді на запитання:

- Назви місяці на Північному полюсі, коли є мороз; коли нема морозу.

Пригадай!

Якщо перед числом, що позначає температуру, стоїть знак «**плюс**», то це **градуси тепла**.

- У якому місяці середня температура становить 7 градусів тепла? А в якому – 4 градуси морозу?
- Назви три найтепліші місяці на Північному полюсі. Який з них найтепліший?
- Назви три найхолодніші місяці на Північному полюсі. Який з них найхолодніший?
- Коли тут холодніше: у серпні чи вересні? у квітні чи в жовтні? у травні чи в січні?

223. На Північному полюсі на крижині створили тимчасову наукову станцію терміном на 3 роки. Чисельність команди – 15 чоловік, які щороку змінюються. Скільки чоловік побувало на 8 таких наукових станціях для дослідження Північного полюса?

224. 1) Результат виразу скаже тобі, скільки діб у році безперервно триває полярний день на Північному та Південному полюсах.

$$(637 : 7 + 306 : 6) \cdot 5 - 4 \cdot 131$$

Підказка: сума цифр результату – 15.

2) Решту днів року триває полярна ніч. Дізнайся, скільки днів у році не видно сонця.

225. Визнач, яка з нерівностей буде правильна, якщо $x = 429$, і ти дізнаєшся, якій країні належить Північний полюс.

$$x > 430$$

Росії

$$x < 248$$

США

$$x + 393 > 832$$

Канаді

$$617 - x < 186$$

Данії

$$x : 3 > 144$$

Норвегії

$$x \cdot 2 > 856$$

жодній

226. Обчисли письмово.

$$(720 : 20 + 369 : 9) \cdot 8$$

$$(904 - 147 - 688 : 4) : 5$$

$$890 - (232 + 168 : 4 \cdot 9)$$

$$(523 - 306) : (105 : 15) : 31$$

227. Перепиши, вставляючи пропущені цифри, щоб одержати правильні рівності.

$$3 \square 5 + 123 = \square 7 \square$$

$$\square \square 7 + 22 \square = 479$$

1) $4 \square \square + \square 23 = 775$

$$\square 51 + 2 \square \square = 691$$

$$63 \square + \square \square 5 = 949$$

$$\square 5 \square + 724 = 9 \square 8$$

$$558 - 42 \square = \square \square 1$$

$$8 \square \square - 660 = \square 06$$

2) $\square 98 - 77 \square = 1 \square 2$

$$6 \square 7 - 324 = \square 4 \square$$

$$94 \square - 2 \square 2 = \square 46$$

$$\square \square 5 - 23 \square = 340$$

228. Скільки буде десятків, якщо:

- 2 десятки помножити на 3 десятки?
- 100 десятків поділити на 2 десятки?

229. Віднови цифри, що стояли на місцях зірочок.

$$\begin{array}{r} * * * | 6 \\ * * | 5 * \\ \hline * \\ - 6 \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} * * 7 7 \\ * * | 4 * \\ \hline * \\ - * \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 6 * * | 8 \\ * * | * 7 \\ \hline * \\ - * \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7 * * | 9 \\ * * | * * \\ \hline 9 \\ - * \\ \hline 0 \end{array}$$

230. Щоб дізнатися, який полюс тепліший – Північний чи Південний – виконай ділення письмово і знайди суму усіх часток.

208 : 4   328 : 8   497 : 7   684 : 6   805 : 5

Ключ: сума часток = 439 – Північний полюс

сума часток = 445 – Південний полюс

сума часток = 339 – однакові за температурою

231. Двоє працівників автозаправки обслуговували клієнтів. Перший працівник заправив паливом 54 автомобілі, по 18 автомобілів щогодини. Другий працівник за цей час мив вікна автомобілів, обслуговуючи щогодини 21 авто. Скільки всього автомобілів обслужив другий працівник?

232. Встанови, які числа пропущено.

$$71 : 8 = \dots \text{ (ост. } \dots \text{)}$$

$$65 : \dots = 7 \text{ (ост. } \dots \text{)}$$

$$\dots : 3 = 9 \text{ (ост. } 2 \text{)}$$

$$\dots : 4 = 12 \text{ (ост. } 3 \text{)}$$

233. Прочитай спочатку вирази, що матимуть в частці дві цифри, а тоді – вирази, що матимуть три цифри.

$$196 : 2$$

$$315 : 5$$

$$591 : 3$$

$$672 : 4$$

$$475 : 5$$

$$966 : 6$$

234. Розглянь зразки і закінчи обчислення з поясненням.

Зразок 1

Крок 1.

Записую ...

Прогнозую ...

Крок 2.

Ділю
десятки:

Записую ...

Крок 3.

Перевіряю ...

Залишок ...

Крок 4.

Списую ...
Ділю
одиниці: ...

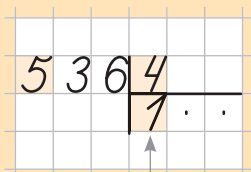
Записую ...

Зразок 2

Крок 1.

Прогнозую ...

Ділю сотні:

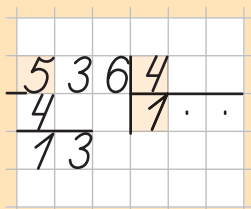

Записую ...

Крок 2.

Перевіряю ...

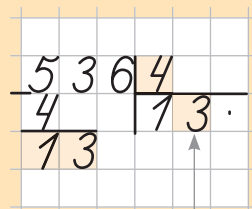
Списую ...

Крок 3.

Ділю

десятки: ...

Записую ...

235. Знайди частки, що на плашках у № **233**. Зроби перевірку множенням.

236. Повне сонячне затемнення може тривати майже 8 хв, а повне місячне затемнення – майже 104 хв. У скільки разів довше може тривати повне місячне затемнення?

237. Щоб нагуляти на зиму 50 кг підшкірного жиру, ведмедеві потрібно з'їсти 560 кг кедрових горіхів або 640 кг ягід. Скільки кілограмів кедрових горіхів або скільки кілограмів ягід потрібно їсти ведмедеві для утворення кожних 10 кг жиру?

238. Числа, в яких цифри записані в порядку зростання, поділи на 8. Числа, в яких цифри записані в порядку спадання, поділи на 9.

128 | 903 | 873 | 256 | 688 | 432 | 456 | 174

239. Пасічник накачав 9 бідонів меду, по 45 л у кожному. Після того, як частину меду пасічник продав, у нього залишилося 4 бідони меду. Скільки літрів меду пасічник продав? Розв'яжи задачу двома діями.

240. 1) Яке найменше значення може приймати змінна k ? змінна n ?

$$k > 672 : 6$$

$$801 : 9 < n$$

2) Яке найбільше значення може приймати змінна m ? змінна p ?

$$m < 695 : 5$$

$$296 \cdot 3 > p$$

241.

1) $716 : 4 \cdot 5 - (498 + 390 : 6)$

2) $(719 - (528 : 3 + 424)) : 7$

3) $490 - (408 \cdot 2 - 716 : (90 : 45))$

242. $267 \cdot 2 + 190 \cdot 2$ | $288 : 3 + 516 : 4 + 322 : 7$
 $308 \cdot 3 - 125 \cdot 4$ | $796 : 2 - 985 : 5 - 504 : 8$

243. Після того як фермер продав 6 бутлів фруктового соку, по 18 л у кожному, у нього залишилося ще 3 такі бутлі соку. Скільки літрів фруктового соку було у фермера спочатку?

244. Розглянь зразки ділення і знайди наступні частки.
Виконай перевірку множенням.

Зразок 1

Крок 1.

Прогнозую ...
Ділю...
Записую...
Перевіряю ...

$$\begin{array}{r} 4162 \\ -4 \\ \hline \end{array}$$

Крок 2.

Списую ...
Ділю
десятки:

$$\begin{array}{r} 4162 \\ -4 \\ \hline 1 \end{array}$$

Крок 3.

Списую
поруч другу
цифру.
Ділю одиниці:

$$\begin{array}{r} 4162 \\ -4 \\ \hline 16 \end{array}$$

2 поміщається в 1
0 разів

Крок 4.

Перевіряю ...
Читаю частку:

$$\begin{array}{r} 4162 \\ -4 \\ \hline 16 \\ -16 \\ \hline 0 \end{array}$$

Перевірка:

$$\begin{array}{r} \times 208 \\ 2 \\ \hline \end{array} = ?$$

530 : 5

832 : 4

927 : 9

654 : 6

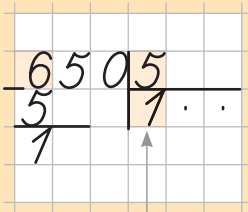
921 : 3

Зразок 2

Крок 1.

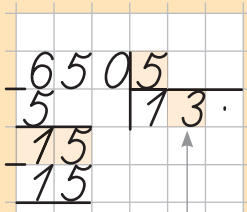
Прогнозую ...
Ділю сотні:

Записую ...
Перевіряю ...

Крок 2.

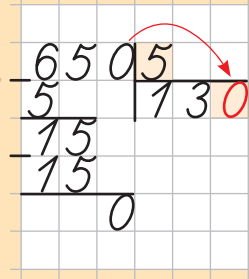
Списую ...
Ділю десятки:

Записую ...
Перевіряю ...

Крок 3.

Списую 0 внизу
і в частку. Читаю
результат:

Перевірка: $130 \cdot 5 = ?$

780 : 3 | 840 : 7 | 900 : 5 | 760 : 4 | 840 : 6

245. Ростик, Любчик і Даринка купили квитки у фінансовий ігроленд-банк, де діти вчаться проводити різні грошові операції. При вході в ігроленд – електронне таблі обміну валют. Розглянь таблі і дай відповіді на запитання.

Валюта	Прапор	Купівля	Продаж
Американський долар		27 грн	28 грн
Євро		29 грн	30 грн
Фунти стерлінгів		32 грн	35 грн
Польський злотий		6 грн	7 грн

Здаємо валюту

1) Хто скільки гривень отримає, якщо:

- Даринка хоче здати 10 доларів?
- Любчик хоче здати 5 євро?
- Ростик хоче здати 150 злотих?

2) Хто отримає більше гривень:
той, хто здасть 6 фунтів стерлінгів,
чи той, хто здасть 9 доларів?
На скільки більше?

3) Скільки всього гривень видав касир, якщо
в банк було здано 8 доларів, 10 євро та 70 злотих?

4) У скільки разів при продажі долар дорожчий від
гривні? А в скільки разів гривня дешевша від євро?

Купуємо валюту

5) Скільки гривень треба заплатити, щоб купити:

- 5 доларів?   • 25 євро?
- 140 злотих?   • 20 фунтів?

6) Чи вистачить 200 грн, щоб купити:

- 7 доларів?   • 7 євро?
- 27 злотих?   • 6 фунтів?

7) Щоб купити 9 доларів, Ростик дає касиру 300 грн.
Яка буде решта?

8) У скільки разів при купівлі долар дорожчий, ніж
злотий? А фунт стерлінгів – ніж злотий?

Купівля-продаж

- 9) Чи можна купити 30 доларів, якщо здати 30 євро?
 10) Чи можна купити 27 євро, якщо здати 30 доларів?
 11) Чи можна купити 57 злотих, якщо здати 6 доларів та 8 євро?

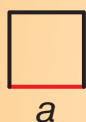
246. За 6 доларів банк дав 156 грн. Скільки гривень у такому випадку коштують 8 доларів?

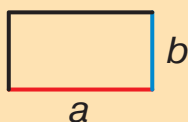
247.	906 : 3	480 : 3	415 · 2 - 286
	714 : 7	650 : 5	707 - 207 · 3
	864 : 8	960 : 6	197 + 791 : 7

Геометрична майстерня

Пригадай! Суму довжин сторін многокутника називають **периметром** многокутника.

$$P = a \cdot 4$$

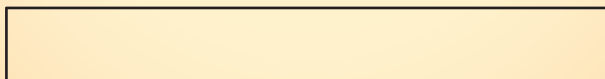

$$P = (a + b) \cdot 2$$

або

$$P = a \cdot 2 + b \cdot 2$$

Обчисли периметр даного прямокутника. Накресли прямокутник з іншими сторонами так, щоб його периметр був такий самий.

Периметр якого прямокутника можна обчислити за допомогою однієї дії?

У майстерні є 110 м дошки. Скільки метрів дошки залишиться після обгородження шести квадратних пісочниць, довжина сторони яких дорівнює 3 м?

На скільки збільшиться периметр квадрата, якщо кожную його сторону збільшити на 3 см?

У скільки разів збільшиться периметр квадрата, якщо кожную його сторону збільшити у 2 рази?

1) Знайди периметр квадратної рамки зі стороною 19 см.

2) Чому дорівнює сторона квадратної рамки, периметр якої – 52 см?

Пригадай!

$$a = P : 4$$

Накресли квадрат, периметр якого дорівнює 16 см. Яка довжина його сторони?

На скільки сторона квадрата з периметром 20 см менша від сторони квадрата з периметром 28 см?

248. Кожний вираз має свою пару з однаковим результатом. Знайди усі пари.

$118 \cdot 4$

$207 \cdot 4$

$130 \cdot 7$

$115 \cdot 8$

$2 \cdot 455$

$6 \cdot 138$

$4 \cdot 230$

$944 : 2$

$627 : 3$

$836 : 4$

$585 : 5$

$951 : 3$

$819 : 7$

$634 : 2$

$900 : 4$

$675 : 3$

$616 : 2$

$348 : 4$

$504 : 6$

$680 : 4$

$850 : 5$

$588 : 7$

$435 : 5$

$924 : 3$

249. У восьми касах на першому поверсі вокзалу продали 1000 квитків, порівну в кожній касі. У кожній касі на другому поверсі вокзалу продавали на 16 квитків менше, ніж у касі на першому поверсі. Скільки квитків було продано у п'ятьох касах на другому поверсі вокзалу?

250. 9 кас у супермаркеті можуть обслужити за годину в середньому 108 покупців, порівну кожна. Скількох покупців змогли б обслужити 5 кас за 4 години?

251. У 12 касах супермаркету обслужили 624 покупці, порівну кожна.

1) Скільки покупців обслужили у чотирьох із цих кас супермаркету? Склади до задачі відповідний вираз і обчисли його.

2) Чи могли обслужити 160 покупців у трьох таких касах?

252. У скільки разів корінь першого рівняння менший від кореня другого рівняння?

$$175 : x = 25$$

$$x : 6 = 161$$

Т 253. Розв'яжи тести. Випиши за порядком літери з правильними відповідями.

1) Скільки всього десятків у числі 702?

А = 0; **Е** = 70; **О** = 2; **У** = 702.

2) У якому числі більше ніж 40 десятків?

Ж = 50; **З** = 399; **Й** = 419; **К** = 145.

3) У якому числі 50 десятків і 3 одиниці?

Т = 53; **Е** = 530; **Ф** = 503; **Х** = 350.

4) У якому числі число одиниць становить третину від числа сотень, а число сотень становить третину від числа десятків?

Б = 369; **В** = 963; **Г** = 333; **Е** = 391.

5) 486 – це половина від ...

Л = 972; **М** = 243; **Н** = 962; **О** = 872.

6) Яке число становить чверть від числа 488?

Д = 144; **Е** = 122; **Є** = 876; **Ж** = 244.

7) За допомогою яких виразів можна розв'язати задачу?

Софія вишила на полотні 660 хрестиків за годину, порівну щохвилини. Скільки хрестиків вишила Софія за 20 хвилин роботи?

А = $660 : 20$; **Б** = $660 : 60 : 20$;

В = $660 : (60 : 20)$; **Г** = $660 : 60 \cdot 20$.

8) Працівник музею провів 5 екскурсій для 125 школярів, на кожній з яких побувала однакова кількість дітей. Скільки ...?

Доповни запитання, щоб задача розв'язувалася так:

$$125 : 5 \cdot 3 .$$

А = ... школярів відвідало 3 такі екскурсії?

Б = ... екскурсій провів працівник музею за 3 год?

В = ... екскурсій провів працівник музею для трьох дітей?

Г = ... всього школярів побували на екскурсіях?

9) Вибери правильно обчислені частки.

В

$$\begin{array}{r|l} 296 & 4 \\ - 28 & 74 \\ \hline - 16 & \\ - 16 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

Г

$$\begin{array}{r|l} 478 & 2 \\ - 4 & 234 \\ \hline - 7 & \\ - 7 & \\ \hline - 8 & \\ - 8 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

Д

$$\begin{array}{r|l} 535 & 4 \\ - 5 & 17 \\ \hline - 35 & \\ - 35 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

Е

$$\begin{array}{r|l} 906 & 3 \\ - 9 & 302 \\ \hline - 6 & \\ - 6 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

10) Вибери неправильно обчислені добутки.

Ж

$$\begin{array}{r} \times 245 \\ 4 \\ \hline 960 \end{array}$$

А

$$\begin{array}{r} \times 170 \\ 5 \\ \hline 855 \end{array}$$

Б

$$\begin{array}{r} \times 105 \\ 8 \\ \hline 840 \end{array}$$

В

$$\begin{array}{r} \times 319 \\ 3 \\ \hline 957 \end{array}$$

Прочитай літери-відповіді за порядком, і ти дізнаєшся ім'я «Залізної дами», що має «зріст» 320 м.

254. Із 276 грн після покупки 8 доларів у мамі залишилася третина усіх гривень. Скільки коштував 1 долар?

255. У таблиці записано, скільки грошей студент Остап заощаджував щотижня.

I тиждень	II тиждень	III тиждень
167 грн	215 грн	86 грн

За ці гроші Остап купив 9 євро за ціною 28 грн та 9 доларів. Скільки коштує 1 долар?

256. $717 : (72 : 24) + (901 - 136 \cdot 6)$

257. | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 |

Вибери серед поданих чисел найбільше число, при якому нерівність буде правильною:

$x \cdot 106 > 419$

$630 : y < 110$

258. Запиши три найближчі числа до 208, які мають таку ж суму цифр. Непарне число поділи на 7, а суму парних чисел – на 4.

259. $995 : 5 + 174 \cdot 3 - 620$

260. Покупець придбав у банку долари, заплативши 120 грн, по 24 грн за долар. Скільки доларів він купив? Перевір, чи достатньо 215 грн, щоб купити 9 доларів за такою ж ціною.

Лічба тисячами. Дії з тисячами

Повідомлення в «Новинах»:
«Незабаром Україна матиме
ще одну купюру – 1000 грн!
Художники працюють
над її дизайном».

«банкнота» = «купюра»
«номінал»

261. В купюролічильний апарат поклали стосик банкнот номіналом 1000 грн. Натиснули кнопку СТАРТ. На табло по черзі появляються числа. Прочитай числа, називаючи пропущені.

Пригадай!

Тисячі рахують так само, як і одиниці.

- три тисячі
• 1 000 2 000 3 000 4 000 ... 9 000 10 000
дві тисячі десяти тисяч
- 11 000 12 000 13 000 ... 20 000
- ...
- 91 000 92 000 ... 99 000 100 000
СТО ТИСЯЧ
- ...
- 491 000 492 000 ... 499 000 500 000
П'ЯТСОТ ТИСЯЧ
- ...
- 991 000 ... 998 000 999 000 1 000 000 – мільйон

Пригадай!

Тисяча тисяч – це один мільйон:
1 000 000 – це 1 млн.

262. Запиши цифрами:

- 7 тис.
- 12 тис.
- 50 тис.
- 400 тис.
- 602 тис.
- 790 тис.
- 893 тис.
- сто одна тисяча;
- двісті тисяч;
- триста сім тисяч;
- п'ятсот дванадцять тисяч;
- сімсот сорок тисяч;
- вісімсот дев'яносто вісім тисяч;
- дев'ятсот дев'яносто тисяч.

Пригадай!

Тисячі порівнюють між собою так само,
 як і одиниці.

263.

Зразок
міркування:

12 000 і 20 000
 $12 < 20$, отже, 12 тис. < 20 тис.

Запис:

$12\,000 < 20\,000$

14 000 ○ 40 000

100 000 ○ 10 000

67 000 ○ 76 000

210 000 ○ 300 000

15 000 ○ 5 000

508 000 ○ 580 000

Пригадай!

Дії над тисячами виконують так само,
як над одиницями.

264. Запиши результати обчислень.

Зразок:

$$10\ 000 - 2\ 000 = 8\ 000$$

$$10\ 000 + 5\ 000$$

$$30\ 000 - 1\ 000$$

$$79\ 000 + 1\ 000$$

$$3\ 000 + 13\ 000$$

$$40\ 000 - 4\ 000$$

$$100\ 000 - 2\ 000$$

Пригадай!

Щоб помножити (чи поділити) кругле число
на одноцифрове:

1) прикрий
нулі

2) виконай множення
(чи ділення)

3) допиши
нулі

$$\underline{50\ 000} \cdot 3 = 50 \text{ 🖐️ } \cdot 3 = 150 \underline{000}$$

$$\underline{8\ 000} : 4 = 8 \text{ 🖐️ } : 4 = 2 \underline{000}$$

265.

$$7000 \cdot 4$$

$$45\ 000 : 5$$

$$23\ 000 \cdot 4$$

$$100\ 000 : 5$$

$$4\ 000 \cdot 2 \cdot 3$$

$$24\ 000 : 6 \cdot 2$$

$$8\ 000 \cdot 5 : 2$$

$$35\ 000 : 5 : 7$$

266. 1) На скільки:

- 20 000 більше, ніж 2 000?
- 10 000 менше, ніж 100 000?
- 16 000 менше, ніж 60 000?
- 98 000 більше, ніж 89 000?

2) У скільки разів:

- 20 000 більше, ніж 2?
- 10 менше, ніж 15 000?
- 32 000 більше, ніж 4?
- 6 менше, ніж 36 000?

267. Для розмови на побутовому рівні достатньо знати 2 000 слів. Випускник університету використовує на 8 000 слів більше від того, що достатньо для розмови на побутовому рівні. Лексика творів Т. Г. Шевченка налічує удвічі більше слів, ніж лексика випускника університету.

Чи правильні твердження? Доведи.

1) Випускник університету використовує у 5 разів більше слів від того, що достатньо для розмови на побутовому рівні.

2) Слова для розмови на побутовому рівні становлять десятю частину від лексики творів Т. Г. Шевченка.

3) Лексика творів Т. Г. Шевченка – це половина словникового запасу випускника університету.

268. 1) Розглянь таблиці розрядів і класів.

Перший клас –
клас одиниць

Сот.	Дес.	Од.	Число
		1	= 1
	1	0	= 10
1	0	0	= 100

Другий клас – клас тисяч

Сот. тисяч	Дес. тисяч	Од. тисяч	Число
		1	= 1 000
	1	0	= 10 000
1	0	0	= 100 000

Третій клас – клас мільйонів.

Сот. мільйонів	Дес. мільйонів	Од. мільйонів	Число
		1	= 1 000 000
	1	0	= 10 000 000
1	0	0	= 100 000 000

СТО мільйонів

2) Чи правда, що у кожному класі по 3 розряди? Назви їх. Чим подібні і чим відрізняються класи між собою?

Пригадай!

Відсутність одиниць котрогось із розрядів позначають цифрою 0: 406, 27 000, 501 000.

269. Прочитай числа за розрядною таблицею. Чим відрізняються перше число від другого? третє – від останнього? Назви схожі пари чисел.

Сот. тисяч	Дес. тисяч	Од. тисяч	Сот.	Дес.	Од.
				6	2
	6	2	0	0	0
			3	1	8
3	1	8	0	0	0

270. Охарактеризуй кожне число за класами і за розрядами.

- 426
- 310
- 107
- 500 000
- 426 000
- 310 000
- 107 000
- 5 000 000

Зразок:

число 426 000 має 426 одиниць другого класу або класу тисяч. Воно містить 4 сот. тис., 2 дес. тис., 6 од. тис.

271. Назви числа, що містять:

9 сот.

3 дес. 8 од.

1 дес. тис. 8 од. тис.

9 сот. тис.

8 сот. 3 од.

8 сот. тис. 3 од. тис.

272. Якщо мене поділити на 2, то я стану найбільшим парним двоцифровим числом. Яке я число?

1) Чи ділюсь я націло на 4? на 6? на 7?

2) Яким числом я стану, якщо мене помножити на 3?

3) На яке одноцифрове число мене потрібно помножити, щоб моя остання цифра стала 0?

273. Запиши числа:

- 9 тис.
- 102 тис.
- 1 млн.
- 203 млн.
- 19 тис.
- 90 тис.
- 12 млн.
- 460 млн.

274. Накресли таблицю розрядів і запиши в ній числа:

5 тис. 12 тис. 180 тис. 749 794 тис. 56 тис.

275.

$$6\,000 + 25\,000$$

$$2\,000 \cdot 3$$

$$27\,000 - 8\,000$$

$$16\,000 : 8$$

$$520\,000 + 7\,000$$

$$14\,000 \cdot 2$$

$$657\,000 - 57\,000$$

$$100\,000 : 2$$

276. За 7 год на підйомнику піднялося 105 туристів, порівну щогодини. Скільки туристів піднялося на підйомнику за 4 год? За скільки годин на підйомнику піднялося 90 туристів?

Читання та запис багатоцифрових чисел

277. Полічи:

- сотнями тисяч:

100 000, 200 000, 300 000, ... , 900 000, 1 000 000;

- десятками тисяч:

10 000, 20 000, 30 000, ... , 100 000;

110 000, 120 000, ... , 200 000;

... .. ;

910 000, 920 000, ... , 990 000, 1 000 000.

278. Доповни усно ряди чисел:

- 13 000, 16 000, 19 000, ... , ... , ... ;
- 1 000 000, 800 000, 600 000, ... , ... , ... ;
- 109 000, 105 000, 101 000, ... , ... , ... ;
- ... , 400 000, 450 000, 500 000, ... , ... ;
- ... , ... , 996 000, 994 000, 992 000, ... , ...

Довідничок

Щоб прочитати багатоцифрове число:

- 1) розбий його на класи, відраховуючи з кінця по 3 цифри. Ось так:

123 054

 клас тисяч   клас одиниць

- 2) починаючи від початку числа, називай, скільки є одиниць кожного класу. Ось так: 123 тисячі 54 .

279. Перепиши числа. Розбий їх на класи і прочитай.

6190

49806

104070

800800

111100

1609

498660

104007

88880

100011

Довідничок

Щоб записати багатоцифрове число:

триста сімнадцять тисяч двадцять дев'ять

- 1) спочатку запиши одиниці найвищого класу: 317;
- 2) трішки відступи і далі запиши одиниці наступного класу: 029.

Ось так: 317 029 .

Пам'ятай:

у кожному класі по 3 розряди, отже, по 3 цифри.

280. Запиши числа цифрами:

- дві тисячі п'ятсот шість;
- сто тисяч сто;
- одинадцять тисяч сорок;
- триста вісімдесят тисяч вісім;
- тридцять сім тисяч триста сім;
- вісімсот одна тисяча чотириста тринадцять;
- дев'ятсот дев'яносто тисяч три;
- п'ятсот тисяч п'ятнадцять;
- сімсот дев'ятнадцять тисяч дев'яносто дев'ять;
- три мільйони сто сорок тисяч.

281. Запиши і прочитай числа за розрядною таблицею.

Од. мільйонів	Сот. тисяч	Дес. тисяч	Од. тисяч	Сот.	Дес.	Од.
		1	4	5	2	1
		2	8	0	1	9
	1	3	2	5	0	2
	3	9	0	0	0	7
2	0	5	0	0	4	0

282. 1) Заміни суми відповідними числами за зразком. Прочитай результати.

Зразок:

$$3\ 000 + 56 = \overset{\text{міркую}}{\underset{\text{записую}}{\boxed{3\ .\ .\ .}}} \overset{\text{читаю}}{=} 3\ 056 \rightarrow 3\ \text{тисячі}\ 56.$$

$$6\ 000 + 438$$

$$9\ 000 + 9$$

$$20\ 000 + 2\ 000 + 154$$

$$14\ 000 + 910$$

$$32\ 000 + 32$$

$$10\ 000 + 8\ 000 + 18$$

$$306 + 3\ 000$$

$$29\ 000 + 92$$

$$100\ 000 + 30\ 000 + 7$$

2) Накресли таблицю розрядів і запиши у ній результати.

Сот. тисяч	Дес. тисяч	Од. тисяч	Сот.	Дес.	Од.
		6	4	3	8

283. Запиши числа за сумами їх розрядних доданків.

Зразок:

$$\underbrace{20\ 000 + 3\ 000}_{\text{міркую}} + \underbrace{800 + 4}_{\text{записую}} = \boxed{2\ 3\ .\ .\ .} = 23\ 804$$

$$4\ 000 + 300 + 90 + 1$$

$$10\ 000 + 8\ 000 + 200$$

$$50\ 000 + 1\ 000 + 70 + 9$$

$$400\ 000 + 90\ 000 + 800$$

$$900\ 000 + 9$$

$$20\ 000 + 200 + 2$$

$$600\ 000 + 7\ 000 + 20$$

$$300\ 000 + 50\ 000 + 6$$

284. 1) Прочитай назви кількох найменших країн світу і кількість їх населення.

2) Назви країни в порядку зростання кількості їхнього населення.

3) Скільки жителів Мальдівів не вистачає до 300 тис.?

4) На скільки півмільйона більше, ніж кількість жителів Мальти?

5) На скільки жителів кількість населення:

- Сан-Марино менше, ніж Ліхтенштейну?
- Гренади більше, ніж Монако?

6) У Монако у 5 разів більше приїжджих людей, ніж корінних жителів. Скільки приїжджих у Монако?

Сан-Маріно – 32 000

Мальдіви – 299 000

Ліхтенштейн – 36 000

Мальта – 452 000

Монако – 33 000

Гренада – 103 000

Ватикан – 840

285. Висота 14-поверхового будинку становить 42 м. Якщо збудувати такий 55-поверховий будинок, то його висота дорівнюватиме висоті найвищого у світі оглядового колеса, зведеного в одній із найменших країн світу – Сінгапурі. Яка висота оглядового колеса в Сінгапурі?

286. На другому місці за висотою – оглядове колесо в Китаї (160 м). У кожній із його кабінок може сісти 8 людей.

Скільки кабінок має це оглядове колесо, якщо за годину колесо зробило 2 повних кола, покатавши 960 людей?

(1 квиток – одне коло. Усі кабінки були зайняті).

Чи є в задачі зайве числове дане? Розв'яжи задачу двома способами.

$$\square : 8 : \square$$

$$\square : 2 : \square$$

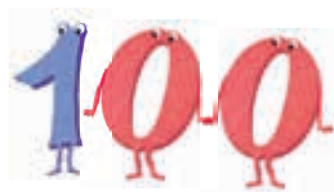

287. Запиши число 100 за допомогою п'яти трійок і знаків арифметичних дій.

288. Запиши цифрами числа.

- Шість тисяч одинадцять;
- триста шістдесят тисяч вісім;
- сімнадцять тисяч сто сорок два;
- двісті дев'ять тисяч сімдесят один.

289. Знайди відповідність між сумами і числами. Перевір, чи правильно виконано додавання. Запиши рівності.

$$51\ 000 + 150$$

$$60\ 000 + 8\ 000 + 10 + 6$$

$$105\ 000 + 15$$

$$80\ 000 + 6\ 000 + 60 + 1$$

$$200\ 000 + 100 + 20 + 2$$

$$500\ 000 + 105$$

$$20\ 000 + 1\ 000 + 20 + 2$$

$$2\ 000 + 200 + 10 + 2$$

$$68\ 016$$

$$105\ 015$$

$$51\ 150$$

$$86\ 061$$

$$2\ 212$$

$$500\ 105$$

$$200\ 122$$

$$21\ 022$$

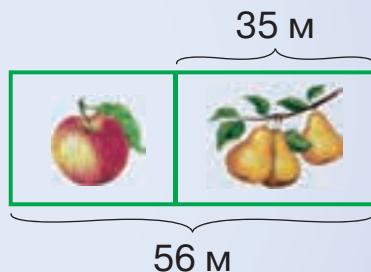
290. У Львові проживає 800 000 жителів. В одній із найменших країн світу Андоррі проживає у 10 разів менше людей, ніж у місті Львові. Якщо б одночасно усі мешканці Андорри приїхали на екскурсію до Львова, скільки б тоді всього людей стало у Львові?

Геометрична майстерня

Розглянь план саду.
Знайди периметр ділянки, засадженої:

- яблунями;
- грушами.

20 м

Утворення багатоцифрових чисел. Задача на подвійне зведення до одиниці

291. Назви найменше число першого класу; другого класу; третього класу. Чим вони подібні? Чим відрізняються?

292. На скільки найбільше число першого класу менше від найбільшого числа другого класу? Від найбільшого числа третього класу?

293. Прилічуй по одиниці:

- 1 097, 1 098, ..., 1 104;
- 19 005, 19 006, ..., 19 021
- 299 996, 299 997, ..., 300 010.
- 5 388, 5 389, ..., 5 402;

294. Відлічуй по одиниці:

- 7 019, 7 018, ..., 7 007;
- 100 701, 100 700, ..., 100 689;
- 1 000 000, 999 999, ..., 999 988.
- 40 004, 40 003, ..., 39 995;

295. Склади за зразком рівності, які показують, як утворилися наступне і попереднє числа.

Зразок:

Число	<i>попереднє</i>	<i>наступне</i>
2 499 →	$2\,499 - 1 = 2\,498$	$2\,499 + 1 = 2\,500$

6 039

17 000

203 199

400 000

296. Назви сусідні числа для:

30 000   520 000   789 000   999 999

297. Розбий числа на класи і заміни відповідними сумами за зразком.

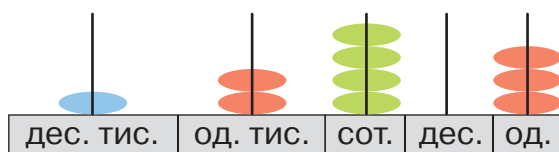
Зразок:

$$\underline{84\ 015} = 84\ 000 + 15$$

15 480   390 107   723 023   111 111   312 002

298. Прочитай числа. Одиниці яких розрядів відсутні у числах? Запиши кожне число як суму його розрядних доданків за зразком.

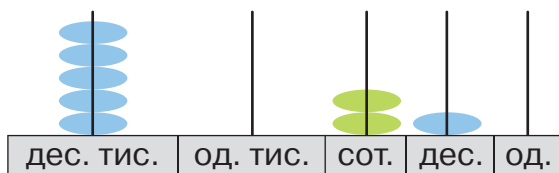
1)

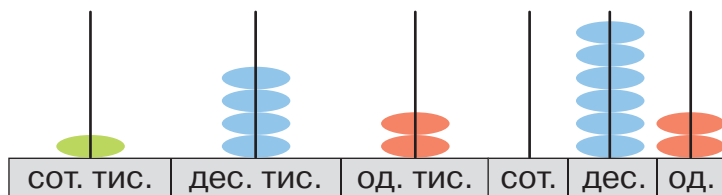
Зразок:

$$12\ 403 = 10\ 000 + 2000 + 400 + 3$$

2)

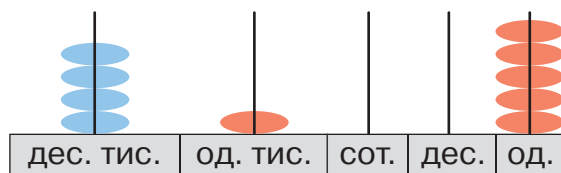

3)

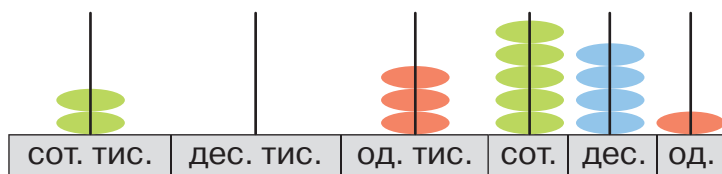

4)

5)

6)

299. Запиши кожне число у вигляді суми його розрядних доданків.

75 340   124 807   685 039   701 500   310 248

Зразок:

$$103\,045 = 100\,000 + 3\,000 + 40 + 5$$

300. Через 2 пропускні пункти за 8 год з-за кордону в Україну в'їхало 288 людей, порівну щогодини через кожен пункт.

1) Скільки людей в'їхало в Україну через один пропускний пункт за 1 год?

2 пр. п. – 8 год – 288 людей
1 пр. п. – 1 год – ? людей

Розв'яжи задачу двома способами за допомогою виразів.

Пригадай!

Це задача на **подвійне зведення до одиниці**.

2) Скільки людей в'їхало в Україну **через один** пропускний пункт **за 6 год**?

Порівняй цю задачу з попередньою. Склади і обчисли два вирази для її розв'язування.

3) **За скільки годин** в'їхало в Україну 72 людини **через один** пропускний пункт?

Порівняй цю задачу з 1). Склади і обчисли два вирази для її розв'язування.

301. У Даринки – 23 грн. Це вдвічі менше, ніж у Ростика. У Любчика – втричі більше грошей, ніж у Ростика. Скільки всього грошей у дітей?

302. Три каси за 4 год продали квитки на літак на суму 24 000 грн, порівну щогодини кожна. На яку суму продав квитки на літак кожна каса за 1 год роботи? За 3 год?

303. Запиши числа:

1) від 92 989 до 93 000; 2) від 501 005 до 500 997.

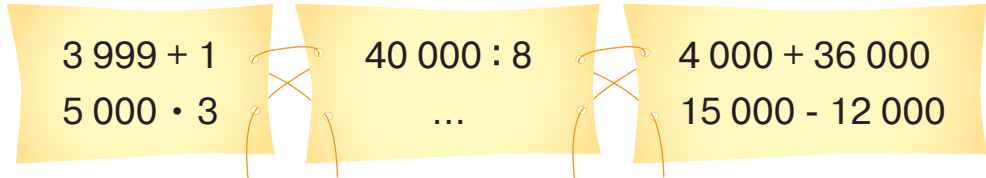
304. Запиши кожне число як суму його розрядних доданків.

9 019   64 087   511 328   30 030   124 900

Визначення загальної кількості одиниць певного розряду в числі

- 305.** Придумай і допиши останній вираз так, щоб усі вирази були круговими.

306.

80 000 і 4

- Знайди суму.
- Знайди частку і зменш результат на 1.

10 699 і 199

- Збільш кожне число на 1 і додай їх.
- Зменш кожне число на 100 і знайди їх різницю.

307. Гугл підрахував, що загальна кількість книг на Землі становить 129 864 880.

1) Запиши сусідні числа для даного.

2) Назви склад даного числа за його класами і розрядами.

Почни так: у числі є 3 класи: клас одиниць, ... ;
число містить 0 од. розряду одиниць, 8 од. розряду десятків, ...

Довідничок

Пригадай! Щоб дізнатися:

- 1) скільки **всього одиниць** у числі,
прочитай число повністю. У числі всього
129 мільйонів 864 тисяч 880 одиниць.
- 2) скільки **всього десятків** у числі,
забери останню цифру (~~10~~).
У числі всього 129 864 880 дес.
- 3) скільки **всього сотень** у числі,
забери дві останні цифри (~~100~~).
У числі всього 129 864 880 сот.
- 4) скільки **всього тисяч** у числі,
забери три останні цифри (~~1000~~).
У числі всього 129 864 880 тис.
- 5) скільки **всього мільйонів** у числі,
забери 6 останніх цифр (~~1000 000~~).
У числі всього 129 864 880 млн.

308. У світі налічується 7 538 різних мов.

- 1) Запиши 3 сусідні числа зліва і 3 сусідні – справа.
- 2) Запиши це число як суму розрядних доданків.
- 3) Скільки всього сотень; одиниць; десятків у числі?

309. Прочитай дані таблиці. Скільки всього одиниць; десятків; сотень; одиниць тисяч; десятків тисяч; сотень тисяч у кожному числі? А скільки мільйонів?

		К-сть жителів
Найбільш читаюча нація	жителі Норвегії	5 064 709
Найбільш спортивна нація	жителі Швейцарії	8 139 600
Найбільш подорожуюча нація	жителі Фінляндії	5 180 000
Найбільш поширена мова в світі	мандаринська (офіційна мова в Китаї)	845 000 000

310. Серед чисел вибери і запиши ті, що містять:

- 1) 3 од. в розряді одиниць тисяч;
- 2) 8 од. в розряді одиниць мільйонів;
- 3) всього 432 дес.;
- 4) всього 60 дес. тис.;
- 5) всього 2 041 сот.

		2 041	601 432
23 560	4 329	98 432 675	204 104

311. За 5 робочих днів у двох фотосалонах виготовили 230 фотографій для документів, порівну у кожному і порівну щодня. За скільки робочих днів у кожному фотосалоні виготовили по 92 фотографії?

312. У двох центрах підтримки безпритульних за 3 дні приготували 402 гарячі обіди, однакову кількість щодня у кожному центрі. Сьогодні відкрився ще один такий центр. Скільки таких обідів можна приготувати у трьох центрах за день? За 4 дні?

313.

$$558 : 3 + (57 \cdot 9 - 407) \cdot 7$$

Перевір себе: сума цифр результату виразу – 19.

314. Два брати мали разом 130 грн. Коли молодший загубив 10 грн, а старший дав йому своїх 20 грн, то грошей у них стало порівну. Скільки грошей мав кожен із братів спочатку?

315. Найвищий і один із найактивніших вулканів Європи – Етна. Він розташований на острові Сицилія. Його висота – 3 343 м.

- 1) Запиши число у вигляді суми розрядних доданків.
- 2) Запиши, скільки всього десятків; сотень; тисяч; одиниць у числі.
- 3) Запиши 3 сусідні числа зліва і 3 сусідні – справа.

316. За 4 год чотирма прибиральними машинами було вивезено 336 контейнерів зі сміттям, порівну кожною щогодини. За скільки годин було вивезено 63 контейнери зі сміттям однією прибиральною машиною?

317.

$$991 - (888 : 6 - 416 : 4) \cdot 9$$

Перевір себе: сума цифр результату виразу – 19.

Т 318. Математичний тест (обери правильну відповідь).

1) Сто три тисячі вісім записується так:

- ☐ а 100 003 008; ☐ б 1038; ☒ в 103 008.

2) Один мільйон – це:

- ☐ а 100 тис.; ☐ б 1 000 тис.; ☒ в 100 сот.;

3) Сума розрядних доданків числа 37 091:

- ☐ а $37\,000 + 90 + 1$; ☐ б $3\,000 + 700 + 90 + 1$;
☒ в $30\,000 + 7\,000 + 90 + 1$.

4) Число 8 812 має:

- ☐ а клас тисяч і клас одиниць; ☐ б клас мільйонів;
☒ в класи одиниць, десятків, сотень і одиниць тисяч.

5) У числі 704 047 відсутні одиниці двох розрядів:

- ☐ а десятків тисяч і сотень;
☐ б сотень тисяч і десятків тисяч; ☒ в сотень і десятків.

6) 132 805 – це:

- ☐ а 132 сот. 805 од.;
☐ б 1 сот. тис. 3 дес. тис. 2 од. тис. 8 сот. 5 од.;
☒ в 100 сот. тис. 30 дес. тис. 2 од. тис. 8 сот. 5 од.

7) 51 тис. 15 записується так:

- ☐ а 51 15; ☐ б 51 015; ☒ в 51 150.

319. Запиши числа.

Дев'ять тисяч тринадцять;
сто три тисячі п'ять,

підкресли кількість
усіх тисяч

двадцять тисяч сорок,

підкресли кількість
усіх сотень

сімнадцять тисяч триста
двадцять;

підкресли кількість
усіх десятків

два мільйони триста сім тисяч,
стовісім мільонів тридцять шість.

підкресли кількість
усіх одиниць

320. Придумай і запиши:

1) 4-цифрове парне число, що має цифру:

- 3 у розряді сотень;
- 5 у розряді одиниць тисяч;

2) 5-цифрове непарне число, що має:

- 2 од. в розряді десятків;
- 9 од. в розряді десятків тисяч;

3) число, що містить всього:

- 312 дес.;
- 40 сот.;
- 109 тис.;
- 5 537 од.;
- 2 200 дес.;
- 307 тис.;
- 14 009 дес.;
- 80 080 од.

321. Запиши кожне число у вигляді суми розрядних доданків.

23 795   4 120 047   597 012   704 009

322. Запиши числа за сумами їх розрядних доданків.

$$5\ 000 + 90 + 4$$

$$300\ 000 + 8$$

$$5\ 000\ 000 + 600\ 000 + 70\ 000 + 4\ 000 + 40$$

$$8\ 000\ 000 + 80\ 000 + 3\ 000 + 600 + 2$$

Родини Ростика, Любчика і Даринки
подорожують трьома автомобілями по Європі

323. За час подорожі 3 автомобілі 4 рази заправили паливом за однаковою ціною і щоразу порівну, заплативши всього 828 євро. Яку суму було заплачено за кожний автомобіль після трьох таких заправок?

Довідничок

1 € (1 євро) – європейська валюта

1 євро = 100 центів

324. Проїхавши платними дорогами, три авто на п'яти пунктах оплати заплатили 105 €, однаково на кожному пункті. Після скількох пунктів оплати кожне авто заплатило суму 28 €?

325. За 2 год перебування на стоянці за 3 автомобілі заплатили 12 євро. Скільки коштує 15 хв перебування на стоянці для одного автомобіля?

326. Дві сім'ї замовили готель А, а третя сім'я – готель Б. В готелі А за 3 ночі, включаючи сніданки, за 6 людей було заплачено 288 євро. В готелі Б за 3 ночі за трьох людей заплачено 117 євро і за 2 однакові сніданки для кожного – ще 24 євро. У якому готелі – А чи Б – виявилося дешевше в розрахунку на одну людину?

327. Якою максимальною може бути сума двох різних трицифрових чисел? А різниця двох різних трицифрових чисел?

328. Три фури за 6 год дороги витратили 324 л палива, порівну кожна. Скільки літрів палива витратила одна фура за 4 год дороги?

329.

$$5\,000 + 23 + 800$$

$$42\,000 + 117 - 6\,000$$

$$(26\,080 - 26\,000) \cdot 7$$

$$14\,000 : 7 + 720$$

$$6 \cdot 9\,000 - 5\,000$$

$$(42\,100 - 100) : 2$$

330. Придумай і запиши:

1) 4-цифрове непарне число, що має цифру:

- 8 у розряді сотень;
- 4 у розряді одиниць тисяч;

2) 6-цифрове парне число, що має:

- 0 од. в розряді десятків тисяч;
- 9 од. в розряді десятків;

3) число, що містить всього:

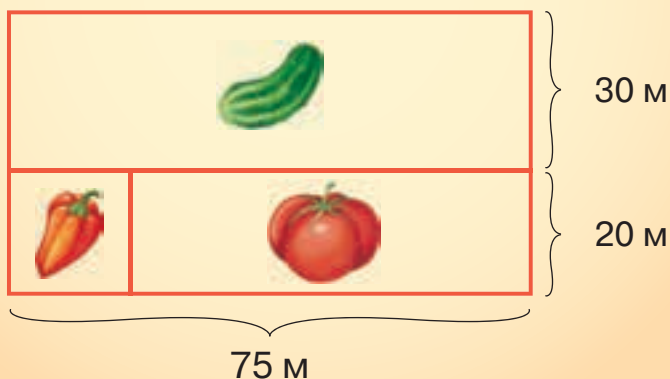
- 410 дес.;
- 81 сот.;
- 52 тис.;
- 4 032 дес.
- 1 000 од.;
- 190 сот.

Геометрична майстерня

Розглянь план поля і дай відповіді на запитання.

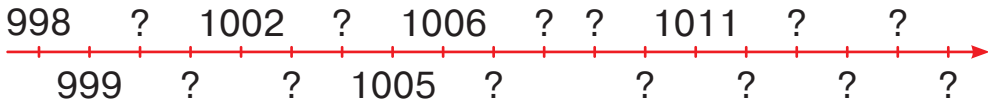
- Який периметр поля з огірками?
- Який периметр має квадратне поле, засаджене перцем?
- Яка довжина ділянки, засадженої помідорами?
Який її периметр?

Порівняння багатоцифрових чисел

331. Запиши в ряд числа, що на промені, вставляючи пропущені.

- 1) Підкресли сусідні числа для 999; 1 011;
- 2) Обведи будь-яке число, що йде раніше від 1 015.
Воно більше чи менше від нього?
- 3) Постав галочку над будь-яким числом, що йде пізніше від 1 009. Воно більше чи менше від нього?
- 4) Обери в ряду 3-цифрове і 4-цифрове число.
Яке з них менше? Чому?

332. Прочитай правила порівняння чисел і наведи до кожного з них власні приклади.

Пригадай!

Правило 1.

Меншим із двох чисел є те, яке при лічбі йде раніше, а більшим – те, яке йде пізніше.

Правило 2.

Число з меншою кількістю цифр є меншим від числа з більшою кількістю цифр.

Пригадай!

Правило 3.

Якщо числа мають однакову кількість цифр, тоді порівнюємо числа порозрядно, починаючи з найвищого розряду:

26 190 і 16 190

2 дес. тис. > 1 дес. тис.,
отже, 26 190 > 16 190;

3081 і 3218

одиниць тисяч – порівну: по 3,
порівнюємо сотні: 0 сот. < 2 сот.,
отже, 3081 < 3218.

333. Порівняй.

890 ○ 1 008

45 003 ○ 44 999

4 500 ○ 5 400

27 019 ○ 27 020

6 832 ○ 6 842

11 099 ○ 11 900

7 014 ○ 7 914

87 516 ○ 78 516

334. Знайди і випиши серед чисел:

- Найменше парне число;
- Найбільше непарне число;
- Кругле 5-цифрове число;
- 4-цифрове число, що більше від 2 000, але менше від 6 900;
- Число, у якому в розряді одиниць тисяч стоїть цифра 0;
- Число, яке є сусіднім до 36 100.

6 904

30 987

1 831

164 305

6 879

89 170

1 996

405 006

36 099

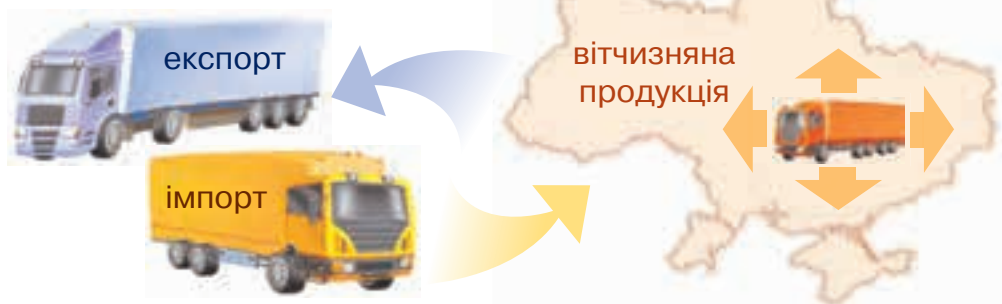
271 600

335. Використовуючи кожну із заданих цифр, запиши:

- 1) найменше число;
- 2) найменше парне число;
- 3) найбільше число;
- 4) найбільше непарне число.

336. 1) Розглянь малюнок.

2) Перепиши числа. Підкресли в них загальну кількість сотень. Назви товари, числа біля яких мають усього більше ніж 192 сотні.

вода 19 087

паливо 192 002

хліб 19 200

риба 57 904

авто 20 020

ліки 42 631

парфуми 92 001

Ці товари ввозять в Україну – це **імпорт**.

3) Перепиши числа. Підкресли в них загальну кількість десятків. Назви товари, числа біля яких мають усього менше ніж 2 390 дес.

мед 23 870

метал 2 400

банани 23 900

зерно 17 390

курятина 19 239

олія 9 898

риба 32 900

Ці товари вивозять з України за кордон – це **експорт**.

337. 1) Розв'яжи задачу за допомогою виразу.

З України в Польщу шістьма однаковими фургонами за 3 дні було перевезено 144 т зерна, порівну щодня. Скільки тонн зерна було перевезено одним фургоном за 2 дні?

2) Зміни запитання задачі так, щоб вона розв'язувалася виразом:

$$16 : (144 : 6 : 3)$$

338. З Іспанії в Україну ввезли 12 000 кг апельсинів. Після того як частину апельсинів розвезли у 4 супермаркети, порівну в кожен, на складі залишилася третина усіх привезених апельсинів. Скільки кілограмів апельсинів розвезли у кожен супермаркет?

339. Перевір, чи правильні нерівності.

$$87 \cdot 6 < 1\,000 - 477$$

$$317 + 593 > 140 \cdot 6$$

$$963 : 9 < 850 : 5$$

$$774 : 9 < 410 - 342$$

340. Запиши сім чотирицифрових чисел, сума цифр яких дорівнює 3.

341. На трьох автомийках за 4 год помили 36 автомобілів, порівну на кожній. За скільки годин на двох із цих автомийок помиють 60 автомобілів, якщо вони працюватимуть у такому ж темпі?

 342. Порівняй.

$654 : 6 \bigcirc 760 : 4$

$144 \cdot 5 \bigcirc 155 \cdot 4$

$28\,000 : 7 \bigcirc 45\,000 : 9$

$900 - 712 \bigcirc 621 - 493$

$7 \cdot 80\,000 \bigcirc 8 \cdot 70\,000$

$397 + 423 \bigcirc 566 + 264$

Геометрична майстерня

Чи можна скласти квадрат, маючи:

- 1) 7 паличок довжиною 1 см, 2 см, 3 см, 5 см, 6 см, 9 см і 10 см?
- 2) 4 палички довжиною 1 см, 3 палички – по 2 см, дві – по 3 см і одну – довжиною 4 см? (Палички ламати не можна).

Згинаючи дротик, одержали трикутник зі сторонами 7 см, 9 см і 11 см. Чи можна було б із цього дротика отримати:

- 1) трикутник із рівними сторонами, по 9 см кожна?
- 2) квадрат зі стороною 8 см?

Скільки найбільше трикутників із рівними сторонами, по 5 см кожна, можна виготовити з 1 м дроту? Скільки при цьому залишиться дроту?

Накресли прямокутник, довжина якого 55 мм і вона в 2 рази менша, ніж ширина. Знайди периметр прямокутника.

Закріплення вмінь порівнювати багатоцифрові числа. Множення і ділення на 10, 100, 1 000

343. Продовж усно ряди чисел.

- 1) 2 908, 2 918, 2 928, ..., ... ;
- 2) 7 512, 7 612, 7 712, ..., ... ;
- 3) 1 830, 1 630, 1 430, ..., ... ;
- 4) 3 050, 3 045, 3 040, ..., ...

344. Розмісти у порядку спадання відстані між Києвом та іншими столицями європейських держав.

345. У 2013 році Україна експортувала 3 т молюсків, а в 2016 році – 347 т.

1) Заокругли до сотень число 347 і дізнайся, у скільки разів більше молюсків експортувала Україна у 2016 році.

2) За результатами 2016 року молюсків було експортовано у 7 разів більше, ніж сала. Заокругли до десятків число 347 і обчисли, скільки тонн сала експортувала Україна у 2016 році.

3) За 1 кг молюсків у 2016 році Україна отримувала 1 долар. Скільки доларів отримала Україна за 347 т молюсків?

Пригадай!

При множенні числа на 10, 100 чи 1000 **допиши** відповідно в кінці 0, 00 чи 000.

При діленні числа на 10, 100 чи 1000 **відкинь** відповідно в кінці 0, 00 чи 000.

346. Вибери з кожної пари більше число і збільш його у 10 разів.

817 і 907

8 140 і 8 200

1 901 і 1 001

16 175 і 16 098

347. Вибери з кожної пари менше число і зменш його у 100 разів.

4 000 і 5 000

29 100 і 29 700

3 300 і 2 200

100 000 і 200 000

348. Обчисли. Що спільного у виразах?

$$70 \cdot 8 \cdot 10 : 100 + 44$$

$$90 \cdot 1\,000 : 3 : 100 - 200$$

$$(170 + 830) \cdot 6 : 10 \cdot 4 : 100 + 76$$

$$(100 \cdot 42 : 10 : 2 \cdot 1\,000 - 209\,000) : 10$$

349. Доповни нерівності чотирицифровими числами.

7 529 < ...   9 102 > ...   1 010 > ...   ... > 8 079

350. Перепиши нерівності, доповнюючи числа відповідними цифрами.

$$1\,269 < \dots 418$$

$$2\,482 > 2\dots 2$$

$$5.06 < 5\,189$$

$$7\dots 7 > 7.77$$

351. Прочитай нерівності. Згрупуй їх на правильні – **П** і неправильні – **Н**.

$$7\,246 < 7\,251$$

$$710 \cdot 10 > 7\,010$$

$$6\,048 > 6\,049$$

$$15\,403 < 154 \cdot 100$$

$$11\,010 : 10 < 2\,100$$

$$13\,636 < 136\,000 : 10$$

352. За 3 год у двох пекарнях продали 144 хлібобулочні вироби, порівну в кожній.

Чи правильні твердження?

Доведи, склавши і обчисливши відповідні вирази.

1) За кожну годину у двох пекарнях разом продавали 48 хлібобулочних виробів.

2) У кожній пекарні за 1 год було продано 24 хлібобулочні вироби.

3) 72 хлібобулочні вироби у кожній пекарні було продано за 2 год.

4) Якщо за кожну годину в одній пекарні будуть продавати на 3 хлібобулочні вироби більше, а в другій пекарні – на 2 вироби менше, то у двох пекарнях разом за 4 год продадуть 200 хлібобулочних виробів.

353. Я – двоцифрове парне число, що записане цифрами 2 і 7. Мене можна утворити, помноживши між собою 3 різні числа, які не є одиницями. Яке я число? Знайди 3 варіанти моїх множників.

354. 1) Запиши числа в порядку зростання.

- П'ять тисяч одинадцять;
- вісім тисяч вісім;
- сорок дві тисячі шість;
- двадцять тисяч сто двадцять;
- триста сім тисяч дванадцять;
- сімдесят тисяч десять.

2) Запиши кожне число як суму розрядних доданків.

355.

$$123 \cdot 10$$

$$11 \cdot 1\,000$$

$$53\,200 : 10$$

$$27 \cdot 100$$

$$7\,500 : 100$$

$$140\,000 : 1\,000$$

356. Із заводу м. Кропивницького відправили 3 однакові буси з халвою: у м. Київ – 900 пачок халви, що у 4 рази більше, ніж у м. Тернопіль, і на 295 пачок халви більше, ніж у м. Дніпро. Скільки всього пачок халви відправили із заводу м. Кропивницького?

Геометрична майстерня

Уздовж межі ділянки квадратної форми потрібно посадити 10 тополь, порівну вздовж кожної сторони. Як це зробити? Намалюй.

На сторонах квадрата зі стороною 3 см розмісти 12 крапочок так, щоб на кожній стороні було по 4 крапочки.

Римські числа. Сірникові головоломки

Цифри, які ми використовуємо для запису чисел, називаються **арабськими**: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

У книгах, календарях, на циферблатах годинників можна зустріти римські числа.

Пригадай, де ще зустрічаються римські числа.

Основні символи

Давні римляни мали лише **сім** основних символів. Ось вони:

1	5	10	50	100	500	1000
I	V	X	L	C	D	M

Усі решта чисел записували, по-різному комбінуючи ці символи.

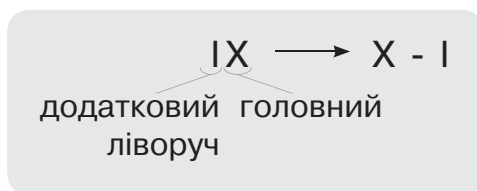
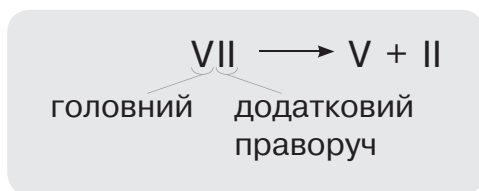
Правила побудови римських чисел

Більший за значенням символ будемо називати **головним**, а менший, що стоїть поруч із ним – **додатковим**.

357. Розглянь таблицю римських чисел від 1 до 9. Вкажи головні та додаткові символи для кожного числа.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX

Якщо додатковий символ дописаний праворуч від головного, його треба додати, а якщо ліворуч, – відняти.

Додатковий символ, що стоїть праворуч від головного, можна використовувати не більше трьох разів.

$\text{VIII} \longrightarrow$ можна

$\text{VIIII} \longrightarrow$ не можна

Додатковий символ, що стоїть ліворуч від головного, можна використовувати лише один раз.

$\text{IX} \longrightarrow$ можна

$\text{IIX} \longrightarrow$ не можна

358. Розглянь таблицю десятків і запиши в зошиті пропущені числа.

10	20	30	40	50	60	70	80	90
X		XXX	XL	L		LXX	LXXX	XC

359. Розглянь таблицю сотень і запиши у зошиті пропущені числа.

100	200	300	400	500	600	700	800	900
C	CC		CD	D	DC		DCCC	CM

360. Запиши у зошиті римські числа, які пропущені у таблиці.

17	25	31	42	53	69	74	86	97
XVII	XXV			LIII	LXIX		LXXXVI	XCVII

99	104	110	127	234	325	436	547	651
	CIV	CX			CCCXXV		DXLVII	

361. Прочитай римські числа. До якої сотні належать ці числа?

- IV
- XXXV
- LXVII
- XCVI
- XVIII
- XL
- LXXIII
- C
- XIX
- XLVI
- LXXX
- CCVII
- XXII
- LI
- LXXXVII
- DXXIII

362. Запиши 5 будь-яких римських чисел, що належать до другої сотні і закінчуються відповідно цифрами 2, 4, 5, 7, 9.

363.

LXV ☐ XLV

CCLII ☐ CD

DCIII ☐ DXX

364. Придумай число третьої сотні, яке має найбільшу кількість символів.

365. Запиши найбільше з можливих римських чисел, використовуючи вивчені позначення.

Головоломки із сірниками

366. Забери один сірник так, щоб рівність стала правильною.

- 1) $IV + IV = IX$
- 2) $XII + I = XI$
- 3) $XI - V = VII$
- 4) $XIX - XV = V$

367. Додай один сірник так, щоб рівність стала правильною.

- 1) $XX - VI = XIII$
- 2) $XV + VI = XX$
- 3) $XXX - XX = XXI$
- 4) $XIV - VII = XXI$

368. Переклади один сірник так, щоб рівність стала правильною.

- 1) $X = V - V$
- 2) $XI + V = V$
- 3) $IX - III = IV$
- 4) $V + X = XX$
- 5) $XXI + I = XX$
- 6) $XX + VI = XV$

Тисячоліття. Наша ера. До нашої ери

369. Історія одного дуба

Цей дуб прожив тисячу років. Дбайлива рука людини посадила його давним-давно, у першому році. Період з першого року по сотий рік люди називають **першим століттям**.

1 р. – 100 р.

I ст.

1) Дізнайся з таблиці, у яких роках і століттях розвивався цей дуб. Які дані слід вставити на місці пропусків?

Століття	Тисячоліття	Почалося	Закінчилося
I – перше	перше	1 рік	100 рік
II – друге	перше	101 рік	200 рік
...	...	...	...
IX – дев'яте	перше	801 рік	900 рік
X – десяте	перше	901 рік	1000 рік

Довідничок

Одне тисячоліття має 1000 років.

370. Поміркуй і запиши.

- 1) У 5-му році другого століття дуб уперше побачив веселку. Який це був рік?
- 2) У 234-му році руда білка влаштувала на дубі гніздо. У якому столітті це було?
- 3) До початку IV століття залишалося 5 років. Який це був рік?
- 4) У 480-му році дятли врятували дуб від комахні. У якому столітті це трапилося?
- 5) Як дубові минуло 5 століть і 10 років, на ньому оселилася сова. Скільки років мав дуб? У якому столітті це було?
- 6) У 590-му році була сильна засуха, але дуб вижив. Яке це було століття?
- 7) В останній рік VII століття дуб дав найбільший за своє життя урожай жолудів. У якому році це було?
- 8) У перший рік VIII століття поряд із дубом виріс дуб-синочок. У якому році це сталося?
- 9) У 988 р. князь Володимир Великий охрестив Київську Русь. Дуб був свідком цього. У якому столітті це сталося?
- 10) Дуб порахував, що залишалося усього 3 роки до святкування його тисячоліття. Який це був рік?
- 11) Скільки століть прожив дуб? Скільки це десятиліть?

371. Доповни таблицю століть.

Століття	Тисячоліття	Почалося	Закінчилося
XI – одинадцате	друге	1001 рік	1100 рік
XII – дванадцате	друге	1101 рік	1200 рік
XIII – тринадцате	друге	... рік	1300 рік
...	...	...	...
XIX – дев'ятнадцате	друге	1801 рік	1900 рік
XX – двадцате	друге	...	2000 рік
XXI – двадцять перше	третє	2001 рік	триває

1) Назви перший та останній рік другого тисячоліття.

2) Який зараз рік? Яке це століття? А яке тисячоліття?

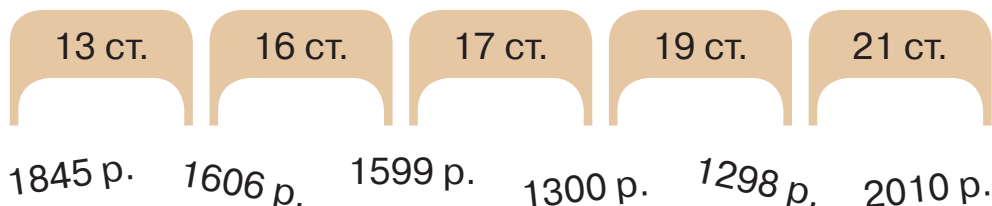

3) Коли почнеться і закінчиться четверте тисячоліття?

4) Визнач, у якому столітті відбулися наступні події:

- 1492 рік – Христофор Колумб відкрив Америку;
- 1675 рік – винайдено кишеньковий механічний годинник;
- 1709 рік – створено фортепіано;
- 1795 рік – винайдено сучасний олівець;
- 1829 рік – французький професор Брайль придумав позначення букв для незрячих;
- 1903 рік – перший у світі політ літака;
- 1971 рік – відправлено перший у світі лист електронною поштою;
- 2001 рік – самостійно запрацювало перше у світі штучне серце.

372. Посортуй роки за століттями.

373. Різниця в часі народження сестер-близнят становить усього 5 хвилин, проте вони народилися у різних століттях і навіть у різних тисячоліттях. Назви рік, місяць та день народження кожної дівчинки.

Які це були століття?

Які тисячоліття?

Знайди два розв'язки.

374. Це **діаграма**.

Розглянь її. Скільки повних років триває наша ера?

Довідничок

Рік народження Ісуса Христа вважають початком нашої ери.

Наша ера (н. е. —>)

триває з першого року по сьогоднішній день.

Життя до народження Христа тривало

до нашої ери (до н. е. <—).

375. Римський хлопчик у 5-му р. до н. е. пішов у перший клас. У 4 р. до н. е. він перейшов до другого класу. У 3 р. до н. е. – до третього класу. У якому класі він вчився у 2 р. н. е.?

376. Який рік був раніше: 7-ий рік до н.е. чи 10-тий рік до н. е.?

377. Братик народився у 5-му році до н. е., а сестричка – у 7-му році н. е. Хто старший? На скільки?

378. Скільки століть минуло від 7-го ст. до н. е. до 12-го ст. н. е.?

379. Відомо, що мамонти вимерли 10 000 років тому. У якому тисячолітті до н. е. це сталося?

Одиниці довжини, маси і вартості. Повторення за 3 клас

Щоб повторити одиниці вимірювання, Ростик, Любчик і Даринка знайшли в Інтернеті математичну гру.

380. кг т км м г см дм ц мм грн к.

Добери одиниці вимірювання так, щоб виконувались рівності:

1 очко за кожну рівність

$$1 \text{ м} = 100 \dots$$

$$1 \text{ грн} = 100 \dots$$

$$1 \text{ ц} = 100 \dots$$

$$1 \text{ дм} = 100 \dots$$

$$1 \dots = 1\,000 \text{ г}$$

$$1 \dots = 1\,000 \text{ кг}$$

$$1 \dots = 1\,000 \text{ м}$$

$$1 \dots = 1000 \text{ мм}$$

$$1 \dots = 10 \dots$$

$$1 \dots = 10 \dots$$

$$1 \dots = 10 \dots$$

$$1 \dots = 10 \dots$$

381. Здійсни перетворення більших одиниць у менші.

1 очко за кожну рівність

$$14 \text{ км} = \dots \text{ м}$$

$$90 \text{ см} = \dots \text{ мм}$$

$$208 \text{ т} = \dots \text{ кг}$$

$$160 \text{ кг} = \dots \text{ г}$$

$$25 \text{ м} = \dots \text{ см}$$

$$32 \text{ м} = \dots \text{ мм}$$

$$500 \text{ грн} = \dots \text{ к.}$$

$$370 \text{ ц} = \dots \text{ кг}$$

$$40 \text{ м} = \dots \text{ дм}$$

$$50 \text{ дм} = \dots \text{ мм}$$

$$1\,000 \text{ м} = \dots \text{ дм}$$

$$2\,010 \text{ т} = \dots \text{ ц}$$

по 2 очки за кожну рівність

$$31 \text{ т} = \dots \text{ ц} = \dots \text{ кг}$$
$$10 \text{ ц} = \dots \text{ кг} = \dots \text{ г}$$

$$85 \text{ м} = \dots \text{ дм} = \dots \text{ см} = \dots \text{ мм}$$
$$50 \text{ км} = \dots \text{ м} = \dots \text{ дм} = \dots \text{ см}$$

382. Прочитай нерівності. Згрупуй їх у дві групи: правильні – **П** і неправильні – **Н**.

1 очко за кожну нерівність

$$8\,080 \text{ кг} < 8\,800 \text{ кг}$$

$$5 \text{ т} > 25 \text{ ц}$$

$$340 \text{ дм} < 3\,400 \text{ см}$$

$$185 \text{ см} < 1\,085 \text{ мм}$$

$$900 \text{ м} > 10\,000 \text{ дм}$$

$$60 \text{ м} < 1\,600 \text{ см}$$

$$12 \text{ ц} < 120 \text{ кг}$$

$$3\,000 \text{ см} > 30 \text{ м}$$

$$50 \text{ кг} < 100 \text{ ц}$$

$$81 \text{ грн} < 910 \text{ к.}$$

$$5 \text{ т} > 4\,800 \text{ кг}$$

$$70\,000 \text{ кг} > 70 \text{ т}$$

$$45 \text{ кг} < 5\,400 \text{ г}$$

$$1\,800 \text{ м} < 2 \text{ км}$$

$$31 \text{ км} > 13\,000 \text{ м}$$

$$2\,900 \text{ ц} > 92 \text{ т}$$

383. Обери вираз до задачі.

3 очки

Із екскурсійного автобуса вийшло a туристів, щоб пообідати. Це утричі більше, ніж залишилося в автобусі. Скільки всього туристів в екскурсійному автобусі?

$$a \cdot 3$$

$$a : 3 + 3$$

$$a \cdot 3 + 3$$

$$a : 3 + a$$

$$a + a \cdot 3$$

384. Доповни задачу, вибравши відповідні числа. Розв'яжи її і склади вираз.

5 очок

2

3

4

5

810

568

Фермер А для поливання рослин у 4 теплицях за 2 год використав ... л води, а фермер Б – у ... теплицях за ... год використав ... л води. На скільки ... за 1 год для поливання рослин в одній теплиці фермер А, ніж фермер Б?

385. Склади задачу за опорними словами та поданими діями. Постав запитання до кожної дії. Склади вираз до задачі.

4 очки

Об'єкти: ... вантажівки з насінням соняшника

Час: ... год

Паливо: ... л

- 1) $324 : 9 = 36$ (л) – 3 вантажівки за 1 год разом;
- 2) $36 : 3 = 12$ (л) – кожна вантажівка за 1 год дороги;
- 3) $12 \cdot 5 = 60$ (л) – кожна вантажівка за 5 год дороги.

386. Випиши числа, що мають однакове число всіх сотень.

2 очки

12 903

903 921

2 903

12 919

12 987

21 903

19 203

387.

$$588 : 7 + 1\,000 \bigcirc 1\,804$$

$$9 \cdot (648 : 6) \bigcirc 3\,072 - 3\,000$$

$$3\,956 - 239 \cdot 4 \bigcirc 2\,956$$

$$50 + 5 \cdot 190 \bigcirc 4\,000 : 400$$

388. Лисиця ділила рибу: одну – вовкові, – дві – собі, три – вовкові, – чотири – собі, ... Лисиця припинила поділ, коли поклала собі 16 рибин. Хто отримав більше рибин: вовк чи лисиця? На скільки більше?

389. Здійсни перетворення.

$$60 \text{ км} = \dots \text{ м}$$

$$200 \text{ ц} = \dots \text{ кг}$$

$$67 \text{ т} = \dots \text{ ц} = \dots \text{ кг}$$

$$107 \text{ дм} = \dots \text{ см}$$

$$300 \text{ грн} = \dots \text{ к.}$$

$$110 \text{ м} = \dots \text{ дм} = \dots \text{ см}$$

390.

$$3 \cdot (905 : 5 + 29)$$

$$(9\,279 - 270 + 1) : 10$$

$$5\,704 - 140 \cdot 5 + 40$$

$$720 : (109 + 251) \cdot 19$$

391. Склади вираз до задачі. Обчисли вираз, якщо

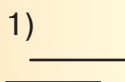
$$a = 150.$$

Під час знижок в останній тиждень жовтня інтернет-магазин продав a планшетів, що удвічі більше, ніж було продано від початку жовтня до знижок. Скільки всього планшетів продав магазин у жовтні?

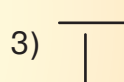
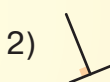
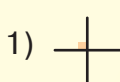

Довідничок

Паралельні прямі

Перпендикулярні прямі

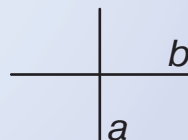

Геометрична майстерня

Накресли прямокутник ABCD. Назви у ньому паралельні сторони. Назви перпендикулярні сторони.

Накресли пряму, а під нею – точку М. Проведи через цю точку паралельну пряму – зеленим кольором, перпендикулярну пряму – червоним кольором.

Накресли синім кольором пряму c так, щоб вона була перпендикулярна до прямої a і паралельна до прямої b .

Перетворення іменованих чисел

392. Книга рекордів Гіннеса – це довідник, який виходить щорічно та містить всесвітньо визнану колекцію світових рекордів.

- Рекорд, який навряд чи колись поб'ють: розмах одного крила найбільшого літака у світі Ан-225 «Мрія», який виробляється в Україні, – 88 м. Скільки це сантиметрів?

- Українець Леонід Стадник – найвища людини світу. Його зріст – 2 м 57 см. Скільки це міліметрів? Закінчи перетворення.

$$2 \text{ м } 57 \text{ см} = \dots \text{ мм}$$

$$\begin{array}{ccc} \text{м} & \text{см} & \text{мм} \end{array}$$

$$2 \text{ м } 57 \text{ см} = 257 \text{ см}$$

$$257 \text{ см} = \dots \text{ мм}$$

393. Математичний тест (обери правильну відповідь).

1) 5 м 5 дм = ... см   **а** 505 см;   **б** 55 см;   **в** 550 см

2) 2 м 6 см = ... мм   **а** 26 мм;   **б** 2 060 мм;   **в** 260 мм

3) 19 дм 1 см = ... мм

а 191 мм;   **б** 1 910 мм;   **в** 19 010 мм

4) 1 км 400 м 40 см = ... см

а 10 440 см;   **б** 140 040 см;   **в** 1 4040 см

5) $7 \text{ км } 70 \text{ м } 7 \text{ см} = \dots \text{ см}$

а 707 007 см; **б** 7 707 см; **в** 770 007 см

6) $30 \text{ дм } 60 \text{ см } 8 \text{ мм} = \dots \text{ мм}$

а 30 608 мм; **б** 3 608 мм; **в** 30 068 мм

7) $5 \text{ дм } 30 \text{ см} = \dots \text{ см}$ **а** 8 см; **б** 530 см; **в** 80 см

8) $4 \text{ дм } 80 \text{ см} = \dots \text{ мм}$

а 1 200 мм; **б** 4 800 мм; **в** 4 080 мм

9) $12 \text{ т } 2 \text{ ц} = \dots \text{ ц}$ **а** 122 ц; **б** 1 202 ц; **в** 1 220 ц

10) $28 \text{ т } 28 \text{ ц} = \dots \text{ ц}$ **а** 2 828 ц; **б** 28 028 ц; **в** 308 ц

11) $15 \text{ ц } 20 \text{ кг} = \dots \text{ кг}$

а 1 520 кг; **б** 15 200 кг; **в** 150 020 кг

12) $24 \text{ т } 4 \text{ ц } 42 \text{ кг} = \dots \text{ кг}$

а 24 442 кг; **б** 240 442 кг; **в** 244 042 кг

13) $11 \text{ т } 10 \text{ ц } 020 \text{ кг} = \dots \text{ кг}$

а 11 120 кг; **б** 12 020 кг; **в** 1 110 020 кг

394. Будівельна компанія привезла пісок. Після того як було заповнено k дитячих пісочниць, по 800 кг піску у кожну, залишилося 1 т 800 кг піску. Скільки тонн піску привезла будівельна компанія? Обери вираз до задачі:

$800 : k - 1800$

$k : 800 - 1800$

$800 \cdot k + 1800$

$k \cdot 800 + 1$

395. Розглянь на прикладах, як перетворювати менші одиниці вимірювання у більші.

Перетвори: 2 054 дм = ... м ... дм

Пригадай: 1 м = 10 дм

Отже, $\underbrace{2\ 054}_{\text{м}} \text{ дм} = 205 \text{ м } 4 \text{ дм}$

Перетвори: 37 060 кг = ... ц ... кг

Пригадай: 1 ц = 100 кг

Отже, $\underbrace{37\ 060}_{\text{ц}} \text{ кг} = 370 \text{ ц } 60 \text{ кг}$

Перетвори: 51 030 кг = ... т ... кг

Пригадай: 1 т = 1 000 кг

Отже, $\underbrace{51\ 030}_{\text{т}} \text{ кг} = 51 \text{ т } 30 \text{ кг}$

396. Здійсни перетворення менших одиниць у більші.

- 1) • 510 091 г = ... кг ... г   • 645 200 к. = ... грн.
- 40 205 кг = ... т ... кг   • 70 820 к. = ... грн ... к.
- 2) • 300 600 см = ... м = ... км ... м
- 115 040 дм = ... м = ... км ... м
- 1 000 000 кг = ... ц = ... т
- 908 000 мм = ... см = ... дм = ... м

397. 1) Ростик мріє побачити Велику китайську стіну – єдиний об’єкт, створений людиною, який видно навіть із космосу неозброєним оком. Яка її протяжність у кілометрах?

$$88\,500\,000\text{ см} = \dots\text{ км}$$

2) Даринку цікавить другий за величиною мур у Європі – стіна Стон, що у Хорватії. Запиши її довжину у кілометрах і метрах.

$$550\,000\text{ см} = \dots\text{ км } \dots\text{ м}$$

3) Любчик хоче побачити найдовшу стіну в Європі – вал Адріана, що в Великобританії. Яка його довжина в кілометрах?

$$117\,000\,000\text{ мм} = \dots\text{ км}$$

398. Марафон – це біг на дистанцію ... . Яку? Обчисли.

$$\left. \begin{array}{l} 3 \cdot 275 : 5 - 976 : 4 : 2 - 1 : 1 = \dots\text{ км} \\ 1\,000 : 8 + (300 - 412 : 4 - 127) = \dots\text{ м} \end{array} \right\} \dots\text{ км } \dots\text{ м}$$

1) Якщо 1 м в середньому дорівнює двом крокам під час ходьби, то скільки кроків міститиме уся дистанція марафонського забігу?

Підказка:

$$\left. \begin{array}{l} 42\text{ км} = \dots\text{ кроків} \\ 195\text{ м} = \dots\text{ кроків} \end{array} \right\} ?\text{ кроків}$$

2) Дитячий марафон має довжину 421 950 см. Виділи кілометри, метри і сантиметри.

3) Доповни розповідь журналіста, склавши задачу за даними таблиці і розв'язавши її.

Київський марафон
проводиться з 2010 року.
Тоді першу повну дистанцію
марафону пробігли...

2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
144 бігуни	?,	?	451 бігун

на 171 бігуна більше, ніж у 2010 р.,
і на 65 бігунів більше, ніж у 2012 р.

Перевір інформацію журналіста: «У 2013 році у Київському марафонському забігу взяло участь на 136 бігунів більше, ніж у 2012».

399. Після першого дня роботи редактору залишилось перевірити 144 сторінки рукопису, а ще через 4 дні залишилось перевірити 60 сторінок. Скільки сторінок має рукопис, якщо редактор щодня перевіряла однакову кількість сторінок?

400. Під час реєстрації на Київський пів-марафон слід оплатити внесок 450 грн. У день святого Миколая дарують знижку: зменшують оплату на шосту частину цього внеску. Обчисли нову суму внеску за участь у Київському півмарафоні.

401. Здійсни перетворення.

- 1) • $24 \text{ т } 3 \text{ ц} = \dots \text{ ц}$
    - $150 \text{ м } 10 \text{ см} = \dots \text{ см}$
    - $13 \text{ ц } 50 \text{ кг} = \dots \text{ кг}$
  - 2) • $4 \text{ 192 кг} = \dots \text{ т } \dots \text{ кг}$
    - $6 \text{ 200 к.} = \dots \text{ грн}$
    - $4 \text{ 192 ц} = \dots \text{ т } \dots \text{ ц}$
- $24 \text{ ц } 1 \text{ кг} = \dots \text{ кг}$
  - $150 \text{ км } 10 \text{ м} = \dots \text{ м}$
  - $155 \text{ грн } 05 \text{ к.} = \dots \text{ к.}$
  - $21 \text{ 076 м} = \dots \text{ км } \dots \text{ м}$
  - $29 \text{ 060 к.} = \dots \text{ грн } \dots \text{ к.}$
  - $13 \text{ 009 см} = \dots \text{ м } \dots \text{ см}$

Геометрична майстерня

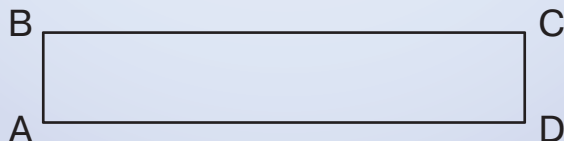
Накресли синім кольором пряму b так, щоб вона була перпендикулярна до прямої a , червоним кольором – пряму c так, щоб вона була перпендикулярна до прямої b .

_____ a

1) Якими є прямі a і c між собою?

2) До якої прямої треба накреслити паралельну пряму, щоб від перетину усіх чотирьох прямих утворився прямокутник?

Накресли даний прямокутник. Накресли пряму EF перпендикулярну до AD так, щоб утворився квадрат $ABEF$. Назви дві сторони, паралельні до EF .

402. Вибери із плашки відповідні іменовані числа і доповни нерівності.

| 3 т > ... | 229 ц < ... | 150 м > ... | 23 дм > ... |

3 000 кг

23 т

1 050 дм

228 см

1 км

300 кг

403. Запиши іменовані числа в порядку зростання.

Підказка:

виконай перетворення у кілограми.

| 1500 кг | 2 т | 145кг 900г | 200 000 г |

404. Доповни нерівності, вибравши відповідні іменовані числа.

| 15 км 70 м < ... | 167 грн 05 к. > ... | 15 м 70 см > ... |

1570 см

100 000 к.

15 700 м

1 507 см

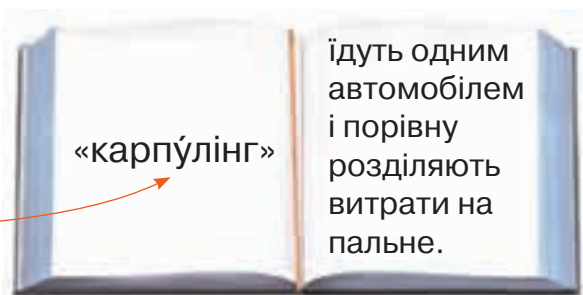
167 к.

405. Здійсни перетворення.

- 7 кг 10 г = ... г
- 105 ц 2 кг = ... кг
- 28 т 15 кг = ... кг
- 70 км 90 м = ... м
- 62 м 4 см = ... см
- 170 грн 5 к. = ... к.
- 21 060 г = ... кг ... г
- 450 100 м = ... км ... м
- 450 100 дм = ... м
- 713 300 кг = ... т ... кг

406. Щоб економити кошти за бензин на роботу і назад, Оля, Олег та Іра використовують

Олег щодня підвозив дівчат на роботу і додому упродовж робочого тижня (5 днів), витративши на пальне 234 грн. Скільки гривень заплатив кожен пасажир? Скільки гривень зекономив Олег за робочий тиждень?

407. По дорозі зі Львова до Кракова (Польща) бізнесмен Павло використав «карпулінг», взявши ще двох попутників. У зворотному напрямку він мав аж трьох попутників. На пальне в кожен бік Павло витрачав 672 грн. Скільки гривень коштувала Павлові поїздка зі Львова до Кракова і назад? Скільки гривень зекономив Павло завдяки «карпулінгу»?

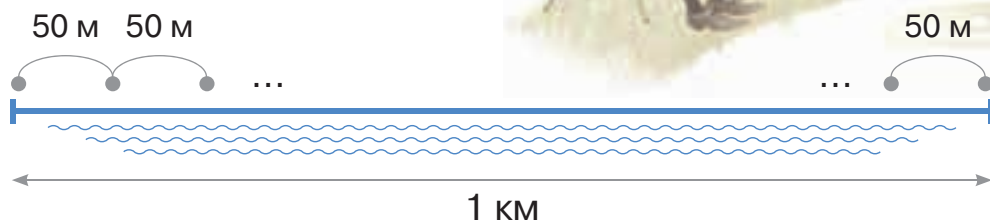

408. Тато автомобілем за 1 год проїжджає 60 км. Коли він сідає на велосипед, то за півгодини долає десяту частину того, що автомобілем за 1 год. А коли йде пішки, то за 6 год проходить стільки кілометрів, скільки на велосипеді за 2 год. Скільки кілометрів проходить тато за 1 год?

409. Рибалки змагаються. Вони відміряли 1 км берега ріки і розташувалися так, як на схемі. Відстань між сусідніми рибалками – 50 м.

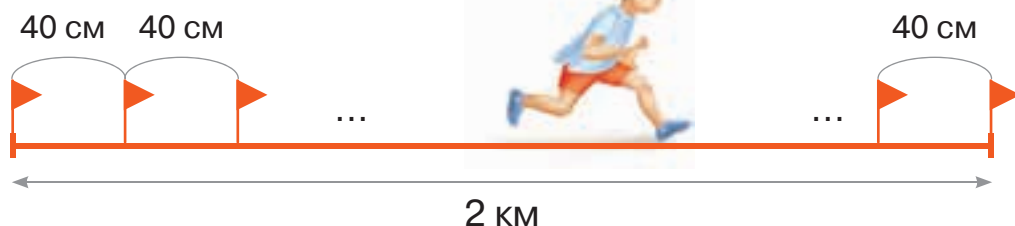
- Скільки було рибалок?
- Яка відстань між першим і сьомим рибалками?
- Між дванадцятим і останнім рибалками?

410. Навколо озера на березі на відстані 105 м один від одного сидять рибалки, усього їх – 8. Яка довжина берега уздовж озера?

411. Для змагань уздовж 2 км прямої бігової доріжки розставили прапорці на відстані 40 см один від одного. Скільки було прапорців?

412. Доповни кожен доданок однією цифрою і обчисли суми.

- 1) . 00 000 + . 0 000 + . 000 + . 00 + . 0 + .
- 2) . 000 000 + . 0 000 + . 00

413. 1) Запиши:

- Таке чотирицифрове число, щоб кожна наступна цифра була удвічі більша, ніж попередня;
- Таке п'ятицифрове число, щоб кожна наступна цифра була на 2 менша від попередньої.

2) Запиши ці числа у вигляді суми розрядних доданків.

414. $x - 269 = 640$ $y : 7 = 49$ $800 - a = 119$

415. Працівник магазину виклав на полиці 78 л сливового соку у 39-ти однакових банках і ще 102 л яблучного соку. Скільки банок яблучного соку виклав працівник на полиці, якщо місткість однієї банки з яблучним соком на 1 л більша від місткості банки зі сливовим соком?

Геометрична майстерня

У прямокутній кімнаті вздовж протилежних стін виставили однакову кількість стільців. Уздовж кожної з довгих стін – по 6 стільців. Скільки стільців виставили вздовж коротшої стіни, якщо всього в кімнаті 20 стільців?

416. Розглянь таблицю. Запиши висоти найвідоміших вершин світу. Пронумеруй їх у порядку спадання. Виділи кілометри і запиши залишок у метрах.

Гори	Найвища вершина	Висота в метрах
Гімалаї	г. Еверест (Джомолунгма)	8 од. тис. 8 сот. 4 дес. 8 од.
Кавказ	г. Ельбрус	5 од. тис. 6 сот. 4 дес. 2 од.
Альпи	г. Монблан	всього 481 дес.
Українські Карпати	г. Говерла	2 од. тис. 6 дес. 1 од.
Кіліманджаро	вулкан Кібо	5 од. тис. 8 сот. 9 дес. 5 од.
Кордильєри	г. Аконкагуа	всього 696 дес.

417. Ріка Амазонка має довжину 6 992 км і протікає шістьма країнами Південної Америки. Ріка Конго перетинає 9 країн Африки і простягається на 4 700 км. Дунай тече через 17 країн Європи і має довжину 2 850 км.

- 1) Назви сусідів кожного числа;
- 2) запиши числа-довжини рік як суму розрядних доданків;
- 3) скільки всього десятків кілометрів має кожна ріка?
- 4) На скільки десятків кілометрів Амазонка довша від Конго? Дунай коротший, ніж Конго?

418. Виконай перетворення за зразком.

Зразок 1: $85 \text{ м } 90 \text{ дм} = \dots \text{ дм}$

Міркую: $85 \text{ м} = 850 \text{ дм}$ і ще 90 дм – в сумі буде 940 дм .

Зразок 2: $85 \text{ м } 90 \text{ дм} = \dots \text{ м}$

Міркую: $90 \text{ дм} = 9 \text{ м}$ і ще 85 м – разом 94 м .

- $5 \text{ м } 200 \text{ см} = \dots \text{ см}$
- $29 \text{ т } 29 \text{ ц} = \dots \text{ ц}$
- $146 \text{ м } 600 \text{ см} = \dots \text{ м}$
- $982 \text{ т } 180 \text{ ц} = \dots \text{ т}$
- $171 \text{ см } 150 \text{ мм} = \dots \text{ см}$
- $38 \text{ см } 400 \text{ мм} = \dots \text{ мм}$

419. Шоколадна міні-фабрика виготовила за місяць $5 \text{ т } 400 \text{ кг}$ шоколаду.

- 1) Скільки це шоколадних плиток масою по 100 г ?
- 2) Скільки потрібно коробок для упакування кожних 10 кг шоколаду?
- 3) Шосту частину всього шоколаду відправили на експорт за кордон, 100 кг шоколаду передали у «Крамницю св. Миколая», а решту розвезли порівну в 10 міст України. Скільки кілограмів шоколаду завезли в кожне з десяти міст?

420. На річковій екскурсії по Дніпру побував 321 турист. 132 з них каталися на чотирьох малих кораблях, порівну на кожному. Решта туристів каталися на трьох більших кораблях, порівну на кожному. На скільки більше туристів каталося на одному більшому кораблі, ніж на малому кораблику?

421. $900 : (301 : 7 + 423 : 9) \quad 737 - 7 \cdot (200 - 954 : 9)$

421. Після другого дня читання Даринці залишилось прочитати 120 сторінок книжки, а після трьох наступних днів – 36 сторінок. Скільки сторінок має книжка, якщо Даринка читала щодня однакову кількість сторінок?

422. Бабуся зв'язала внукам 4 безрукавки і 2 светрики. На безрукавки пішло 5 мотків вовни, по 83 м у кожному. Скільки метрів вовни пішло на 1 светрик, якщо всього бабуся використала 997 м вовняних ниток?

423. 1) Запиши в метрах:

- 76 км 100 м   • 190 км 90 м
- 1 км 1 м   • 1 000 км 8 м
- 6700 дм   • 3 000 см
- 29 040 дм   • 92 400 см

2) Запиши в центнерах:

- 409 т   • 580 т 1 ц   • 12 т 12 ц   • 4 500 кг   • 110 000 кг

424. $910 - 616 : 4 - 142 \cdot 7 : 2$

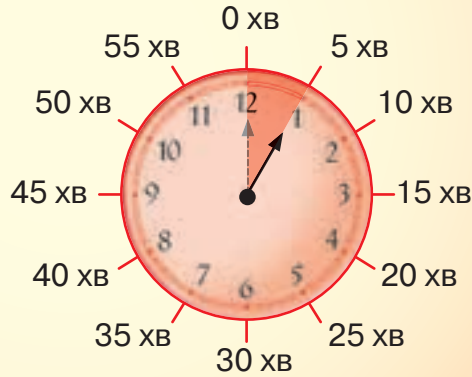
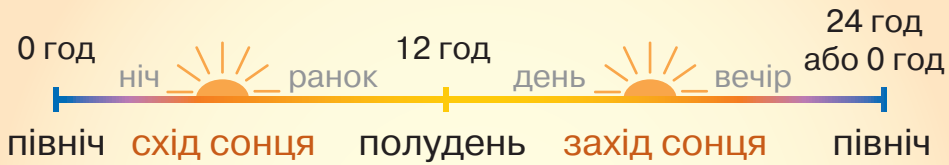

Час. Годинник

Пригадай!

425. На годинниковій вежі дзвонить дзвін 4 рази на годину.

	Кількість ударів	О котрій годині
1-й раз	1 удар	9 год 15 хв
2-й раз	2 удари	9 год 30 хв
3-й раз	3 удари	9 год 45 хв
4-й раз	4 удари	10 год 00 хв

Дай відповіді на запитання:

- 1) Через який проміжок часу дзвонить дзвін?
- 2) Годинник показує 9 год 10 хв. Через скільки хвилин пролунає дзвін?
- 3) Годинник показує 9 год 27 хв. Скільки хвилин минуло після останнього удару? Скільки хвилин треба чекати до наступного удару?
- 4) Скільки всього ударів дзвону пролунає впродовж однієї години?

426. Розглянь зразок і потренуйся визначати час на електронному годиннику.

Зразок:

12:43

Котра година?

Перший спосіб:

Дванадцята година 43 хвилини.

Другий спосіб:

Міркую так: найближча ціла година – 13:00 або перша година дня.

Скільки хвилин залишилось до 13:00, тобто скільки хвилин між 12:43 і 13:00?

13 год 00 хв = 12 год 60 хв

12 год 60 хв

12 год 43 хв

17 хв

Отже, на годиннику – за 17 хв перша дня.

16:56

19:38

02:47

22:33

427. Доповни усно таблицю.

Шоста година вечора	18:00
Четверта година ранку	04:00
Десята година вечора	?
За 3 хв полудень	?
Через 5 хв північ	?
5 хв по сьомій ранку	07:05
12 хв по третій дня	15:12
За 15 хв десята ранку	?
10 хв по сьомій вечора	?
8 хв до дев'ятої вечора	?
?	22:40
?	14:17

428. Назви за зразком, де розміститься хвилинна стрілка на механічному годиннику.

Зразок:

12:43

Міркую так:

43 хв міститься між 40 хв і 45 хв. Хвилинна стрілка покаже 40 хв, коли зупиниться на числі 8, і 45 хв – коли зупиниться на числі 9 циферблата. Отже, хвилинна стрілка розміститься між 8 і 9.

12:24

12:07

12:51

12:18

429. 1) Розглянь режим дня чорнобривців, кульбабок, дзвоників та льону. Доповни таблицю.

Квіти		прокида- ється	засинає	спить	не спить
чорно- бривець		о 8 год ранку	о 5 год вечора	?	?
кульбабка		о 6 год ранку	о 3 год дня	?	?
дзвоник		о 7 год ранку	?	9 год	?
льон		о 4 год ранку	?	?	4 год

2) Запиши, як позначити на електронному годиннику час прокидання і час засинання кожної квітки.

3) Яка квітка прокидається і засинає першою?
Яка – другою? Яка – останньою?

4) Хто спить найдовше? Хто – найменше?

430. Розв'яжи задачі.

1) Сова розпочала полювання о 10 год **вечора** і закінчила о 4 год **ночі**.
Як довго тривало полювання?

2) Котра зараз година, якщо через 5 годин буде **друга година дня**?

$$431. \quad \left| \begin{array}{l} 987 : 3 + 214 : (749 : 7) \\ 1000 : 200 \cdot (731 - 574) \end{array} \right| \left| \begin{array}{l} 245 \cdot 4 - (602 - 173 \cdot 3) \\ 930 - 900 : 30 + 245 : 5 \end{array} \right|$$

432. Розв'яжи задачі.

- 1) Сонце зійшло о 6 год ранку і зайшло о 8 год 30 хв вечора. Як довго тривав день?
- 2) Схід Місяця – о 1 год 40 хв, а захід – об 11 год ранку. Скільки часу був на небі Місяць?

433. Розв'яжи задачі. У Ростика – уродини.

- 1) Любчик прийшов до Ростика о першій годині 10 хв дня і пішов додому о 7 год 10 хв вечора. Скільки часу був Любчик у Ростика?
- 2) Даринку привезли до Ростика через 50 хв після Любчика. І вона гостювала до 18 год. О котрій годині привезли Даринку до Ростика на уродини? Скільки часу вона гостювала?

$$421. \quad \left| 205 - 540 : 5 + 4 \cdot 165 \right| \left| 900 - (316 : 4 + 380 \cdot 2) \right|$$

433. Знайди значення виразу $407 - 63 \cdot x$, якщо $x = 4$; 6 .

Одиниці часу: додавання і віднімання у стовпчик

434. Гра «Правда-неправда».

Покажи рукою: істинне чи хибне .

- Кожний рік має 12 місяців.
- Кожний рік має 365 днів.
- 4 повних тижні – це 28 днів.
- У січні завжди 31 день.
- У лютому завжди 28 днів.
- 2 місяці – це більше ніж 61 день.
- Весна має менше ніж 90 днів.
- Літо має 92 дні.
- Годинна стрілка робить один повний оберт за 24 год.
- Півоберта годинної стрілки – це 6 год.
- Одна година – це 60 с.
- Хвилинна стрілка робить півоберта за 30 хв.
- Дві доби тривають на 24 год довше, ніж 1 доба.

435. Доповни рівності.

• ... ст. = 200 р.	• 5 діб = ... год
• 3 р. = ... міс.	• ... доби = 72 год
• 48 міс. = ... р.	• ... хв = 300 с

436. Закінчи перетворення іменованих чисел за зразком.

Зразок:

$$12 \text{ год } 10 \text{ хв} = 11 \text{ год } 70 \text{ хв}$$

1 год = 60 хв

- 9 год 25 хв = 8 год ... хв
- 4 хв 15 с = 3 хв ... с
- 2 доби 4 год = 1 доба ... год
- 10 хв 06 с = 9 хв ... с
- 20 год 08 хв = 19 год ... хв
- 3 ст. 46 р. = 2 ст. ... р.
- 6 діб 12 год = 5 діб ... год
- 75 р. 5 міс. = 74 р. ... міс.

437. Прочитай задачу і поясни міркування.

О 14 год 30 хв у Даринки почався урок гри на скрипці. Він тривав 40 хв. О котрій годині закінчився урок у Даринки?

Міркую так:

$$14 \text{ год } 30 \text{ хв} + 40 \text{ хв} = 14 \text{ год } 70 \text{ хв} = 15 \text{ год } 10 \text{ хв}$$

1 год   10 хв

або:

$$\begin{array}{r} 14 \text{ год } 30 \text{ хв} \\ + \quad \quad 40 \text{ хв} \\ \hline 14 \text{ год } 70 \text{ хв} = 15 \text{ год } 10 \text{ хв} \end{array}$$

60 хв = 1 год

438. Ростик і Любчик разом виконують домашнє завдання з математики.

1) Переглянь класну роботу хлопців. Чи є щось нове для тебе?

$$\begin{array}{r} + 3 \text{ р. } 8 \text{ міс.} \\ + 2 \text{ р. } 9 \text{ міс.} \\ \hline 5 \text{ р. } 17 \text{ міс.} = 6 \text{ р. } 5 \text{ міс.} \end{array}$$

12 міс. = 1 р.

$$\begin{array}{r} + 15 \text{ год } 09 \text{ хв} \\ + 5 \text{ год } 55 \text{ хв} \\ \hline 20 \text{ год } 64 \text{ хв} = 21 \text{ год } 04 \text{ хв} \end{array}$$

60 хв = 1 год

$$\begin{array}{r} + 12 \text{ хв } 45 \text{ с} \\ + 48 \text{ хв } 33 \text{ с} \\ \hline 60 \text{ хв } 78 \text{ с} = 61 \text{ хв } 18 \text{ с} = 1 \text{ год } 01 \text{ хв } 18 \text{ с} \end{array}$$

60 с = 1 хв

$$\begin{array}{r} + 4 \text{ міс. } 18 \text{ днів} \\ + 5 \text{ міс. } 09 \text{ днів} \\ \hline 9 \text{ міс. } 27 \text{ днів} \end{array}$$

2) Виконай обчислення в стовпчик.

$$\begin{array}{l} 4 \text{ год } 25 \text{ хв} + 3 \text{ год } 53 \text{ хв} \\ 3 \text{ год } 19 \text{ хв} + 45 \text{ хв} \\ 10 \text{ хв } 35 \text{ с} + 23 \text{ хв } 25 \text{ с} \\ 24 \text{ хв } 26 \text{ с} + 34 \text{ хв } 44 \text{ с} \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 12 \text{ діб } 18 \text{ год} + 6 \text{ діб } 6 \text{ год} \\ 16 \text{ діб } 22 \text{ год} + 16 \text{ діб } 4 \text{ год} \\ 7 \text{ міс.} + 3 \text{ р. } 5 \text{ міс.} \\ 5 \text{ р. } 9 \text{ міс.} + 2 \text{ р. } 8 \text{ міс.} \end{array}$$

3) Закінчи розв'язування задачі.

Згодом хлопці вирішили трішки покопати м'яч. Це тренування тривало 20 хв і закінчилось о 16 год 15 хв. Коли хлопці розпочали тренування?

$$16 \text{ год } 15 \text{ хв} - 20 \text{ хв} =$$

Чернетка:

$$\begin{array}{r} 15 \text{ год } 75 \text{ хв} \\ - 20 \text{ хв} \\ \hline \dots \end{array}$$

Розв'язування:

$$= \dots$$

439. Потренуйся з Даринкою віднімати іменовані числа за зразком.

Зразок 1:

1 р. = 12 міс.

3 р. 8 міс. - 2 р. 9 міс. =

Чернетка:

2 р. 20 міс.

- 2 р. 09 міс.

11 міс.

= 11 міс.

Зразок 2:

1 хв = 60 с

48 хв 33 с - 33 хв 45 с =

Чернетка:

47 хв 93 с

- 33 хв 45 с

14 хв 48 с

= 14 хв 48 с

- 6 год 20 хв - 3 год 45 хв
- 7 діб - 3 доби 11 год
- 11 год 12 хв - 5 год 30 хв
- 4 доби 6 год - 2 доби 13 год
- 43 хв 05 с - 18 хв 09 с
- 9 р. - 3 р. 5 міс.
- 32 хв 16 с - 20 хв 54 с
- 7 р. 2 міс. - 6 р. 10 міс.

440. Добре зголоднівши, Даринка почастилася бабусиними млинцями. Вона їла з 16 год 46 хв до 17 год 07 хв. Як довго тривало частування?

441. Максимові йти до школи 20 хв, а Володі – 15 хв. Володя вийшов з дому на 10 хв пізніше від Максима і прийшов до школи о 8 год 30 хв. О котрій годині прийшов до школи Максим?

442. О 8 год ранку свіжоспечений хліб має бути на прилавку пекарні. О котрій годині пекар повинен взятися за роботу, якщо:

25 хв	пекар місить тісто на хліб
1 год 10 хв	тісто росте
15 хв	пекар формує хлібини
45 хв	хліб печеться
5 хв	пекар викладає хліб на прилавок?

443. Доповни речення:

- Чверть оберта хвилинної стрілки – це ... хв.
- Чверть оберта годинної стрілки – це ... год.

444. Виконай обчислення в стовпчик.

- 2 р. 5 міс. + 4 р. 9 міс.
- 4 р. 5 міс. - 2 р. 9 міс.
- 7 діб 5 год + 8 діб 20 год
- 9 діб 7 год - 22 год
- 3 год 45 хв + 15 хв
- 2 год 45 хв - 55 хв
- 7 год 50 хв + 2 год 20 хв
- 7 год 20 хв - 2 год 50 хв
- 3 хв 20 с + 5 хв 40 с
- 5 хв 20 с - 3 хв 40 с
- 12 хв 5 с + 7 хв 57 с
- 12 хв 5 с - 7 хв 57 с

445. Автобус від'їхав зі станції об 11 год 35 хв. О котрій годині був попередній автобус і коли слід очікувати наступний, якщо тривалість між відправленнями автобусів – 25 хв?

Визначення тривалості події, її початку та кінця. Задачі з табличними даними

446. З Дубовичів до Лапаївки є два поїзди: № 1 і № 2. Розглянь розклад руху цих поїздів і дай відповіді на запитання.

	№ 1		№ 2	
	прибуття	відправлення	прибуття	відправлення
Дубовичі	-	9:50	-	12:45
Грибовичі	10:05	10:10	12:55	13:00
Сосновичі	10:20	10:25	13:10	13:15
Малинівка	10:40	10:45	13:35	13:40
Лапаївка	11:05	-	13:55	-

1) О котрій годині поїзд, що відправився о 9:50 з Дубовичів, прибув у Малинівку?

2) 9:30. Станція Сосновичі. Через скільки хвилин прибуває поїзд № 1?

3) Пасажир зійшов із поїзда на станції Лапаївка за 5 хв до другої години дня. Яким поїздом він їхав? О котрій годині цей поїзд відправлявся зі станції Грибовичі?

4) Скільки часу пасажери їдуть з Дубовичів до Лапаївки поїздом № 1? Поїздом № 2? Який поїзд долає цю відстань швидше?

5) Пасажир поїзда № 2 їде з Дубовичів. Його годинник показує 13 год 07 хв. Скільки часу він уже їде? Скільки ще хвилин треба їхати до наступної станції?

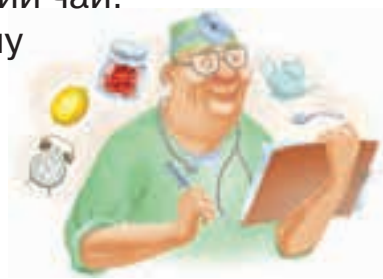

447. Електрички № 1, № 2 та № 3 зупиняються через кожні 20 хв. Доповни розклад їх зупинок.

	№ 1	№ 2	№ 3
Дубовичі	7:50	?	12:45
Грибовичі	8:10	?	?
Сосновичі	?	?	?
Малинівка	?	11:00	?
Лапаївка	?	11:20	14:05

448. Лікар призначив пацієнтові кожні півтори години з'їдати шматочок лимона, щопівгодини – ложку калини з медом, кожні 40 хв – пити липовий чай.

Напиши пацієнтові режим прийому ліків на час із 10 год 15 хв до 13 год 30 хв.

449. Уроки у школі починаються о 9 год ранку. Ростикові потрібно 10 хв, щоб умитись і застелити ліжко, 5 хв – щоб одягнутися, 20 хв – щоб поснідати і 15 хв – щоб дійти до школи. О котрій годині Ростикові потрібно встати з ліжка, щоб прийти до школи вчасно?

450. Перед тим як піти спати, мамі ще треба зробити кілька важливих справ. А саме: розказати синові казку – 15 хв, помити посуд – 10 хв, попрасувати одяг – 7 хв, почистити зуби – 3 хв, розстелити ліжко – 2 хв, почитати книжку – 50 хв. Якщо зараз 9 год 30 хв вечора, то о котрій годині мама піде спати?

451. Усі члени сім'ї Бойків мають веселу звичку залишати один одному записки, у яких вони повідомляють про своє відлучення.

Записка 1.
«10 год 10 хв. Їду на дачу. Чекайте мене о 18 год. Дідусь»

Скільки часу дідуся не буде вдома?

Записка 2.
«5 хв до полудня. Заїжджав пообідати. Було смачно, дякую. 12 год 45 хв. Їду на роботу. Тато»

На скільки хвилин заїжджав тато додому?

Записка 3.
«Половина шостої вечора. Побігла годувати голодного Мурчика. Повернись через 35 хв. Оля»

О котрій годині повернеться Оля?

Записка 4.
«Вийшла до сусідки на 20 хв. Повернись о 16 год 05 хв. Бабуся»

О котрій годині бабуся вийшла з дому?

452. Бджола робить 50 вильотів за день і збирає за цей час із 600 квіток лише 1 г квіткового пилку. Скільки вильотів слід зробити бджолі та скільки квіток облетіти, щоб зібрати 1 кг пилку?

453. Знайди значення виразу $564 : a + a \cdot 136$, якщо $a = 2; 3; 4; 6$.

454. Діти змагались на біговій доріжці. Петрик прибіг на 3 с швидше від Юлі, але на 1 с пізніше від Миколки. Катруся прибігла на 2 с швидше від Юлі. Хто прибіг швидше: Миколка чи Катруся? На скільки швидше?

455. Саламандра грілась на сонечку з 11 год 32 хв до 14 год 10 хв. Скільки часу саламандра грілася на сонечку?

456. Любчик вийшов зі школи. Через 25 хв він дійшов до магазину, де працює мама. Ще через 17 хв хлопчик був удома. Годинник у той час показував другу годину 35 хв. О котрій годині Любчик вийшов зі школи?

457. Обчисли у стовпчик вирази з іменованими числами.

14 діб 9 год + 6 діб 15 год

14 діб 9 год - 6 діб 15 год

16 год 51 хв + 11 год 19 хв

16 год 51 хв - 11 год 19 хв

45 хв 59 с - 27 хв

45 хв 59 с + 27 хв

39 р. 1 міс. + 25 р. 11 міс.

39 р. 1 міс. - 25 р. 11 міс.

Геометрична майстерня

Сума довжин сторін прямокутника – 19 см. Чому дорівнює його півпериметр? Запиши в міліметрах.

Перетворення менших одиниць часу в більші

458. Перший механічний годинник був виготовлений у 1335 р. Через скільки століть змайстрували перший електронний годинник, якщо це відбулося у 1972 р.?

459. На тренуваннях із велоспорту передбачаються різні види занять. Їхня тривалість показана у таблиці. Обчисли за зразком загальний час занять.

Види занять \ Дні занять	Понеділок	Середа	П'ятниця	Загальний час, у годинах і хвилинах
Біг	25 хв	30 хв	20 хв	?
Їзда на велосипеді	65 хв	90 хв	65 хв	?
Тренажери	15 хв	-	25 хв	?
Загальний час, у годинах і хвилинах	1 год 45 хв	?	?	?

Зразок:

$$25 + 65 + 15 = 105 \text{ (хв)}$$

Міркую так:

1 год – це 60 хв.
У 105 хв поміщається 60 хв лише 1 раз.
В остачі: $105 - 60 = 45 \text{ (хв)}$.
Отже, $105 \text{ хв} = 1 \text{ год } 45 \text{ хв}$.

460. Даринчина бабуся часто спілкується по телефону. У квитанції зазначено тривалість розмов у секундах. Запиши тривалість розмов у хвилинах і секундах.

Дата \ Напрямок	10 ЖОВТНЯ	11 ЖОВТНЯ	12 ЖОВТНЯ
Дочка	64 с	300 с	195 с
Син	100 с	202 с	71 с
Даринка	600 с	960 с	360 с

Зразок:

$$202 \text{ с} = ? \text{ хв}$$

Міркую так:

$$1 \text{ хв} = 60 \text{ с.}$$

У 202 с поміщається 60 с три рази.

$$60 \cdot 3 = 180 \text{ (с).}$$

$$\text{В остачі: } 202 - 180 = 22 \text{ (с).}$$

$$\text{Отже, } 202 \text{ с} = 3 \text{ хв } 22 \text{ с.}$$

- 1) Якого числа – 10, 11 чи 12 жовтня – бабусин телефон був найдовше зайнятий?
- 2) Скільки всього часу бабуся розмовляла по телефону з дочкою?
- 3) З ким довше розмовляла бабуся по телефону – з дочкою чи з сином?

461. За 6 год 19 прибиральниць прибрали 342 номери готелю, порівну кожна. За скільки годин одна прибиральниця прибере 21 номер готелю?

462. Для зручності люди часто скорочують записи місяців та років. Доповни усно таблицю.

Подія	повний запис	скорочений запис
200 років із дня народження Тараса Шевченка	9 березня 2014 р.	9.03.14 або 9.III.14
200 років із дня народження Лесі Українки	?	25.02.71 або ... ? ...
день і рік народження твоєї мами	?	?
день і рік твого народження	?	?

463. Продукти мають термін зберігання.

1) Розглянь таблицю. Встанови тривалість зберігання кожного продукту.

	кефір 	вафлі 	яйця 	шоколад
Дата виготовлення:	31.03.17	06.12.16	13.04.17	14.08.17
Вжити до:	14.04.17	06.06.17	13.05.17	14.08.18

2) Визнач кінцевий термін придатності продуктів у таблиці.

	сир домашній	горішки	геркулес	масло
				
Дата виготовлення:	09.04.17	30.01.17	05.05.17	01.04.17
Тривалість зберігання:	7 діб	6 міс.	18 міс.	35 діб

464. Торт може зберігатись у холодильнику не довше 36 годин. Яку дату виготовлення запише кондитер на цих тортах?

			
Дата виготовлення:	?	?	?
Вжити до:	13:00 16 жовтня	18:30 16 жовтня	8:10 17 жовтня

Підказка:

36 год = 1 доба ? год

465. За даними таблиці дізнайся, до скількох років мами-слони годують слоненят молоком.

Слоненя	Вік слоненяти
Починає їсти тверду їжу	6 міс.
Відлучається від маминого молока	?, у 8 разів пізніше

466. На конкурс випічки троє кондитерів спекли по 2 однакові солодкі вироби і використали при цьому 990 г борошна, порівну кожен. Скільки грамів борошна використали двоє кондитерів на кожен солодкий виріб?

467. Закінчи перетворення.

- 96 хв = ... год ... хв
- 47 год = ... діб ... год
- 108 с = ... хв ... с
- 317 р. = ... ст. ... р.
- 364 доби = ... тижнів ... діб
- 182 хв = ... год ... хв

Геометрична майстерня

Сума довжин двох сусідніх сторін прямокутника дорівнює 8 см. Це півпериметр прямокутника. Дізнайся периметр цього прямокутника. Яку довжину можуть мати сторони даного прямокутника, якщо вони не рівні?

**Ділення іменованого числа,
вираженого в одиницях часу, на неіменоване**

468. Обчисли:

- скільки століть в одному тисячолітті;
- скільки повних тижнів має місяць;
- скільки повних тижнів має рік.

469. Знайди помилки в перетвореннях і виконай їх правильно.

$$5 \text{ р.} = 60 \text{ міс.}$$

$$180 \text{ с} = 1 \text{ хв } 80 \text{ с}$$

$$26 \text{ міс.} = 1 \text{ р. } 2 \text{ міс.}$$

$$2 \text{ год } 10 \text{ хв} = 210 \text{ хв}$$

$$72 \text{ год} = 6 \text{ діб}$$

$$290 \text{ с} = 4 \text{ хв } 50 \text{ с}$$

$$303 \text{ р.} = 30 \text{ ст. } 3 \text{ р.}$$

$$2 \text{ ст. } 30 \text{ р.} = 230 \text{ р.}$$

470. 1) Перетвори різнойменні одиниці часу в однойменні.

- 4 ст. 9 р. = ... р.
- 2 р. 4 міс. = ... міс.
- 1 доба 9 год = ... год
- 10 год = ... хв
- 3 хв 30 с = ... с
- 5 год 08 хв = ... хв

2) Перетвори однойменні одиниці часу в різнойменні.

- 50 міс. = ... р. ... міс.
- 50 год = ... доби ... год
- 110 год = ... доби ... год
- 245 с = ... хв ... с
- 99 хв = ... год ... хв
- 137 хв = ... год ... хв

471.

Зразок: 1 год < 95 хв на 35 хв.

1 год 07 хв ○ 57 хв на ... хв

4 год ○ 180 хв на ... год

200 с ○ 3 хв 10 с на ... с

2 год 40 хв ○ 240 хв на ... хв

472. Літня бджола живе 6 тижнів і 3 доби, а зимова – у 4 рази довше. На скільки діб довше живе зимова бджола в порівнянні з літньою?

473. Тато, мама і Марічка чистили картоплю на вареники. Вони взяли порівну картоплі і влаштували змагання. Марічка почистила свою картоплю за 7 хв 15 с, мама – у 3 рази швидше від Марічки, а тато – у 5 разів швидше від Марічки. Скільки часу чистила картоплю мама? А тато?

Розв'язування:

7 хв 15 с = Чернетка:
 $60 \text{ с} \cdot 7 + 15 \text{ с} = 435 \text{ с}$ = 435 с

1) $\frac{435 \text{ с}}{3} = 145 \text{ с} = 2 \text{ хв } 25 \text{ с}$

іменоване
число

неіменоване
число

іменоване
число

2) ... Закінчи розв'язування задачі.

474.

9 год : 5

8 год 16 хв : 8

10 хв 18 с : 3

8 діб 8 год : 50

4 год 42 хв : 3

26 тижнів 1 доба : 3

475. Якщо батько їде на роботу по об'їзній трасі, він затрачає 18 хв, а якщо їде через місто – то удвічі більше часу. Батько прибув на роботу о 9 год 05 хв і виїхав додому після роботи о 17 год 30 хв.

Обчисли два випадки:

- 1) О котрій годині батько міг виїхати вранці з дому?
- 2) О котрій годині батько міг повернутися додому?

476. Першого дня учень прочитав третину усієї книжки, а другого дня – 40 сторінок, що є удвічі менше, ніж першого дня. Скільки сторінок має уся книжка?

477. Африканський слон упродовж доби затратив на пошуки їжі 3 год 30 хв, а на харчування – у 4 рази більше часу. Відпочивав слон у 6 разів менше часу, ніж харчувався. Скільки часу слон харчувався і скільки – відпочивав?

478.

7 хв : 5

 $24 \cdot 10 : 30$

9 діб : 4

 $720 : 80 \cdot 43$

7 хв 48 с : 9

 $247 \cdot 3 - 111 : 3$

6 год 25 хв : 7

 $525 : 5 + 963 : 9$

Ділення іменованих чисел, виражених в одиницях часу

479. Любчик і Ростик складали конструктор.

У скільки разів
швидше вдалося
скласти конструктор
Любчикові?

Розв'язування:

$$1 \text{ год} = 60 \text{ хв}$$

$$1) \underline{60 \text{ хв}} : \underline{20 \text{ хв}} = \underline{3} \text{ (рази)}$$

іменоване
число

: іменоване
число

= неіменоване
число

480. Потренуйся ділити іменовані числа.

Підказка:

не забудь різнойменні іменовані числа
перетворити в однойменні.

$$2 \text{ хв} : 24 \text{ с}$$

$$2 \text{ год} : 40 \text{ хв}$$

$$6 \text{ год } 18 \text{ хв} : 9 \text{ хв}$$

$$7 \text{ хв} : 20 \text{ с}$$

$$240 \text{ с} : 2 \text{ хв}$$

$$14 \text{ р.} : 8 \text{ міс.}$$

481. Чапля може літати через 6 тижнів після свого народження, а бджола – через 2 дні. У скільки разів раніше після народження може полетіти бджола?

482. Бегемотик піднімається на ноги через 2 год після свого народження. Африканське слонення може це зробити відразу через 20 хв. У скільки разів раніше може стати на ноги слонення, ніж бегемотик?

483. Обчисли вирази і дізнайся, скільки годин триває робочий тиждень в Україні, Китаї і Нідерландах.

Україна $(6 \text{ год } 28 \text{ хв} + 3 \text{ год } 32 \text{ хв}) \cdot 4$

Китай $1 \text{ тиждень} : 4 = 108 \text{ год}$

Нідерланди $10 \text{ діб} : 80 \text{ год} \cdot 9 \text{ год}$

484. Доповни нерівності.

- $3 \text{ год} > 3 \text{ хв}$ у ... разів
- $96 \text{ год} > 1 \text{ доба}$ у ... рази
- $15 \text{ с} < 2 \text{ хв}$ у ... разів
- $2 \text{ доби} < 2 \text{ тижні}$ у ... разів

485. У кого уроки тривали довше – у четвертокласника чи п'ятикласника? На скільки довше?

	К-сть уроків	Тривалість уроку
Четвертокласник	6	40 хв
П'ятикласник	5	45 хв

486. Чи правильно зроблені висновки?

1) Шоколадні цукерки зберігаються 185 діб, а біойогурт – 5 діб. Термін зберігання біойогурту у 35 разів коротший.

2) Учень виконав своє домашнє завдання за 30 хв, а студент своє – за дві з половиною години.

Учень виконав у 4 рази швидше.

3) Іванкові – 2 місяці, а Маркові – 3 роки. Іванко молодший у 18 разів.

487. Футбольний матч триває вже 72 хв, а це в 4 рази більше часу, ніж залишилося до кінця гри. Яка тривалість усього футбольного матчу?

488. Легковий автомобіль проїхав 390 км за 5 год, долаючи щогодини однакову відстань. Вантажний автомобіль проїхав третину цієї відстані, долаючи щогодини на 13 км менше. Скільки годин витратив на дорогу вантажний автомобіль?

489. Годинна стрілка зробила один повний оберт. Ростик задумався: «Скільки обертів за цей час здійснила хвилинна стрілка?»

Доповни висновок Ростика:

«Хвилинна стрілка рухається у ... разів швидше, ніж годинна».

490. Учні 4-го класу провели на свіжому повітрі 3 перерви, по 10 хв кожна, урок фізкультури, що тривав 40 хв, і екскурсію упродовж 1 год 15 хв. Скільки часу провели учні 4 класу на свіжому повітрі?

491.

3 год : 20 хв

8 хв 20 с : 10 с

12 тижнів : 3 доби

8 р. : 6 міс.

480 с : 4 хв

5 хв 45 с : 3 с

492. Знайди: третину від 2 год; чверть від 6 хв 52 с; п'яту частину тисячоліття.

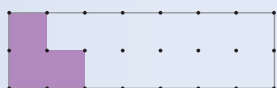
493. Фільм іде вже 36 хв. Це утричі менше часу, ніж залишилося до кінця фільму. Яка тривалість фільму?

Геометрична майстерня

Перемалюй прямокутники у зошит. Заповни їх вказаними фігурами.

1)

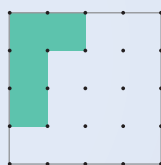

– 2 фігури

– 2 фігури

2)

– 4 фігури

ЧИСЛА. ДІЇ З ЧИСЛАМИ	4
Повторення за 3 клас. Трицифрові числа	4
Прийоми усного додавання і віднімання	9
Прийоми усного множення і ділення.. . . .	15
Числові вирази.	22
Вирази зі змінною. Закони додавання та множення.	26
Рівняння з діями додавання і множення.	
Знаходження частини від числа	30
Рівняння з діями віднімання і ділення.	
Знаходження числа за його частиною	33
Письмове додавання і віднімання у межах 1000	44
Нерівності зі змінною. Творча робота над задачею	48
Подвійні числові нерівності.. . . .	52
ЧИСЛА. ДІЇ З ЧИСЛАМИ. СЮЖЕТНІ ЗАДАЧІ	56
Письмове множення на одноцифрове число	56
Задача на знаходження четвертого пропорційного способом відношень	63
Письмове ділення на одноцифрове число	70
Ділення з остачею.. . . .	73
Лічба тисячами. Дії з тисячами.. . . .	103
Читання та запис багатоцифрових чисел	110
Утворення багатоцифрових чисел.	
Задача на подвійне зведення до одиниці	116
Порівняння багатоцифрових чисел	129
ВЕЛИЧИНИ.	143
Тисячоліття. Наша ера. До нашої ери.	143
Одиниці довжини, маси і вартості	148
Час. Годинник	166

ISBN 978-617-09-3656-1

9 786170 936561

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА
УСІ КНИГИ ТУТ!

ranok.com.ua

e-ranok.com.ua

pochta@ranok.com.ua

(057) 727-70-90